

Автори, редактори, упорядники

Александров Володимир Степанович (1825—1894) — український поет, фольклорист, краєзнавець. Автор віршів для дітей. — 122, 123.

Андерсен Ганс-Крістіан (дан. Hans Christian Andersen; 1805—1875) — данський письменник, видатний казкар. Твори Г.-К. Андерсена перекладено 150-ма мовами світу. Перший переклад казки Андерсена («Гречка») українською мовою, виконаний поетом і літературним критиком Іваном Біликом (Рудченком), з'явився в Україні в 1868 р. — 79, 80, 88—90, 117, 120, 123.

Андрієвський Олексій Олександрович (псевдоніми і криптоніми: А. А., А. Т., Ал., Андр. А., А-ський Ал., Т-ий А., Дон-кихот, О., Ласкавий, Теплий Олекса, Андибер, А. Каневський, Ол. Канівець. 1845—1902) — український історик, педагог, літератор, публіцист, архівіст, просвітник, громадський діяч. Дослідник творчості Т. Шевченка. Від 1896 р. працював директором сирітського притулку в Одесі. Уклав книгу «Басни Кривола на сцене детского театра» (Одеса, 1899). — 114.

Афанасьєв Олександр Степанович (псевдоніми: Чужбинський, Невідомий, Лубенец, Пустинник; 1816—1875) — український письменник, поет-романтик. Вірш О. Афанасьєва «Огнище» розміщено у читанці С. Черкасенка «Рідна школа» (1919). — 122.

Барвінок Ганна (справжнє ім'я — Олександра Михайлівна Білозерська-Куліш, ще псевдонім — А. Нечуй-Вітер; 1828—1911) — українська письменниця. Дружина Пантелеймона Куліша. Авторка казок «Кривенька уточка», «Казка про орла, про чорта і про чортову дочку», «Лисиця і журавель», «Гречка», «Дивовижне утя», «Льон» та ін. — 16.

Бер Матильда Леонтіївна (?—?) — редактор (1913—1916) і постійний дописувач художньо-літературного ілюстрованого журналу для єврейських дітей «Колосья» (Одеса, 1913—1918). Автор нарисів про Г.-К. Андерсена, дослідника Антарктиди Е. Шеклтону, некролога Шолом-Алейхему. — 20.

Білецький Василь (1856—1931) — український культурно-освітній діяч, педагог. Редактор львівського ілюстрованого журналу для дітей і молоді «Дзвінок» (1896—1902 і 1904—1908 рр.). — 18.

Білиловський Кесар (Цезар) Олександрович (псевдоніми: Цезар Білило, Цезарко; 1859—1938) — український письменник, громадсько-

культурний діяч, лікар. Географічні дописи К. Білиловського розміщено у читанці С. Черкасенка «Рідна школа» (1919). — 122.

Бічер-Стоу Гарріет (англ. Harriet Beecher-Stowe; 1811—1896) — американська письменниця, борець за ліквідацію рабства. Найвідоміший твір — «Хатина дядька Тома» («Uncle Tom's Cabin») — українською мовою вперше видано у 1918 р. у скороченому перекладі М. Загірньої. Згодом його перекладали О. Діхтяр, В. Буряченко, В. Харитонов, В. Митрофанов та Н. Михальська. — 91.

Бодянський Осип Максимович (псевдоніми: О. Бода-Варвинець, Ісько Материнка, І. Мастак та ін.; 1808—1877) — український і російський філолог-славіст, історик, фольклорист, перекладач, письменник. Автор віршованих казок на фольклорні сюжети («Казка про царів сад да живу ю сопілочку», «Казка про дурня да його коня», «Казка про малесенького Йвася, змію, дочку її Олесю та задніх гусенят»). Вірш «Сад» О. Бодянського розміщено у читанці М. Грінченко «Наша рідна мова» (1918). — 121.

Бордуляк Тимофій Гнатович (псевдоніми: Т. Бондаришин, Т. Ветлина; 1863—1936) — український письменник. До дитячого читання увійшли оповідання «Дай, Боже, здоровля корові», «Перший раз» та ін. — 120.

Боровиковський Левко Іванович (1808—1889) — український поет, байкар, один з перших українських дитячих письменників. Збірка Л. Боровиковського «Байки й прибаутки» (1852) відкривається віршованим звертанням «До дітей» («Гей, діти, діти-мотилята, А годі вам цяцьками грать, М'яч бить — метеликів ганять, Я байку розкажу, послухайте, хлоп'ята!»). — 120.

Будяк Юрій (справжнє ім'я — Юрій Якович Покос; 1879—1942) — український письменник, журналіст, громадський діяч, педагог. Автор віршів та оповідань для дітей («Гулянка з зайчиком», «Шкідливий цап» та ін.). — 122.

Вагнер Микола Петрович (рос. Вагнер Николай Петрович; 1829—1907) — російський учений-зоолог, дитячий письменник. — 7.

Верхратський Іван Григорович (псевдоніми: Любарт Гороховський, Лосун, Петро Правдолюб, Любарт Співомір, Подоляк, Іван Щипавка та ін.; 1846—1919) — український природознавець, педагог, мовознавець, письменник, громадський діяч, дослідник мови і фольклору лемків. Автор перших україномовних шкільних підручників з природознавства. Дописувач «Ілюстрованої бібліотеки для молодіжі, міщан і селян». — 10.

Весоловський Ярослав Іванович (псевдоніми і криптоніми: Охрім Бодяк, Олег Сартр, Олег Сатир, Ярослав Громовий; В., О. Б., ОС., Я. В., Яр. Вес., Яр. В-ський, В-й Яр. та ін.; 1881—1917) — український політичний і громадсько-культурний діяч, журналіст, поет. Перекладав окремі твори О. Пушкіна, М. Лермонтова, М. Лескова, В. Короленка, Л. Толстого. Упорядник книги «Народні оповідання» Л. Толстого (1905). — 82.

Винниченко Володимир Кирилович (1880—1951) — український письменник, публіцист, державний і політичний діяч. До дитячого читання увійшли оповідання «Голота», «Кумедія з Костем», «Федько-халамидник», збірка «Намисто» та ін. Редактор видань для дітей («Українські казки», 1917). — 53, 120.

Вільшенко Я. (справжнє ім'я — Лотоцький Антін Львович, ще псевдоніми і криптоніми: Ярослав Вільшенко, Вуйко Тонцьо, Я. Вко, Тото Долото, А. Бей, Лотан, Самособою не Руданський, А. Л., Л. А. та ін.; 1881—1949) — український громадський діяч, дитячий письменник, журналіст, видавець. Співпрацював із журналом «Світ дитини» (від 1919, Львів). Автор літературних обробок народних казок, легенд, історичних переказів, оповідань і повістей для дітей, зокрема «Цвіти з поля», «Наїзд обрів», «Казка про Шевчика», «Мандрівки Мишки-гризикнижки», п'єси «Коник-стрибунець» та ін. — 75.

Вовчок Марко (справжнє ім'я — Марія Олександрівна Вілінська, за першим чоловіком — Маркович, за другим чоловіком — Лобач-Жученко; 1833—1907) — українська письменниця. Автор історичних повістей і оповідань та казок для дітей («Кармелюк», «Маруся», «Невільничка», «Ведмідь», «Дев'ять братів і десята сестриця Галя» та ін.). — 7, 119, 120, 122.

Волошка Людмила (справжнє ім'я — Людмила Януарівна Морозова-Курек, інший псевдонім — Л. Козачка; 1887—1952) — українська поетеса. Вірші Л. Волошки «Ранок» та «Метелик» розміщено в читанках О. Степенко (1918) та Т. Лубенця (1922). — 120, 123.

Воробкевич Григорій Іванович (псевдоніми і криптоніми: Гр. В., Н. Шрам, Наум Шрам; 1838—1884) — український поет. Молодший брат Сидора Воробкевича. Твори Г. Воробкевича друкувалися в часописі «Бібліотека для молодіжі». — 4.

Воробкевич Сидір Іванович (псевдоніми: Данило Млака, Демко Маковіччук, Морозенко, Семен Хрін, Ісидор Воробкевич, С. Волох та ін.; 1836—1903) — український письменник, композитор, педагог, громадський і церковний діяч. Один із засновників (1869) товариства «Руська бесіда». Автор віршів для дітей («Рідна мова», «То наші любі, високі Карпати», «Веснянка», «Осінь»). Дописувач журналу «Бібліотека для молодіжі». — 2, 5, 6, 117, 120.

Вороний Микола Кіндратович (псевдоніми і криптоніми: Арлекін, Віщий Олег, Номо, Sirius, Кіндратович, Микольчик, М. В., Кич М., М-У-ко та ін.; 1871—1938) — український поет, журналіст, театрознавець, перекладач. Автор віршів для дітей («Сніжинки», «Сонце заходить», «Мій садок» та ін.). — 119, 122, 123.

Гауф Вільгельм (нім. Wilhelm Hauff; 1802—1827) — німецький письменник, казкар. — 92.

Глібов Леонід Іванович (псевдоніми: Л. Кенир, Дідусь Кенир та ін.; 1827—1893) — український письменник, поет, байкар, видавець, громадський діяч. Написав 107 байок, понад 50 віршованих загадок і відгадок, жартівливих пісень та акровіршів для дітей. — 15—17, 56, 57, 120—123.

Гнатюк Володимир Михайлович (1871—1926) — український етнограф, фольклорист, мовознавець, літературознавець, мистецтвознавець, перекладач, громадський діяч. Редактор видань Наукового товариства імені Шевченка, видавець народних казок. — 58, 121.

Гоголь Микола Васильович (1809—1852) — український письменник. Писав російською мовою. До дитячого читання увійшли твори «Вечори на хуторі біля Диканьки», «Тарас Бульба» та ін. — 19, 93.

Голота Петро (справжнє ім'я — Грушевський Григорій Іванович; ще псевдонім Чулай Грицько; 1865—1921) — український письменник, педагог, громадський діяч. Двоюрідний брат Михайла Грушевського. Твори Петра Голоти друкувалися в журналі «Ілюстрована бібліотека для молодіжі, міщан і селян». — 9, 10, 12, 14, 123.

Грабовський Павло Арсенович (псевдонім П. Граб; 1864—1902) — український поет, публіцист, перекладач. Дитяча тематика приваблювала П. Грабовського протягом усього життя. Окрему групу його поезій становлять вірші-звернення «До школи», «Дітям». До дитячого читання увійшли вірші поета «Сонечко та дощик», «Щоглик», «Соловейко», «Дніпр», «Метеличок» та ін. — 118, 120, 121, 123.

Гребінка Євген Павлович (1812—1848) — український письменник, педагог, видавець. До дитячого читання увійшли байки Є. Гребінки «Ведмежий суд», «Вовк і Огонь», «Дядько на дзвониці» та ін. — 120—123.

Григоренко Грицько (справжнє ім'я — Олександра Євгенівна Судовщикова-Косач; 1867—1924) — українська письменниця, перекладачка, громадська діячка. Подруга Лесі Українки, а з 1893 дружина Лесиною брата Михайла Косача. Авторка оповідань для дітей (збірка «Дітки», 1918). — 19.

Гриневичева Катря (справжнє ім'я — Катерина Василівни Гриневич; 1875—1947) — українська письменниця, громадська діячка. У 1909—1911 — редактор ілюстрованого художньо-педагогічного журналу для дітей і молоді «Дзвінок» (Львів). У 1946 на 1-му з'їзді Об'єднання Працівників Дитячої Літератури (Німеччина) виступила з доповіддю про роль дитячого письменника: «Дитячий письменник — післанництво, Богом дане. Писати для дітей — священна служба, що до неї треба вдягати ризи на себе» (цит. за виданням: Свобода. Український щоденник. (Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі). — 1956. — Четвер, 29 березня. — Число. 59. — С. 3). — 31.

Грінченко Борис Дмитрович (псевдоніми та криптоніми: Василь Чайченко, Л. Яворенко, П. Вартовий, Б. Вільховий, Перекотиполе, Гречаник, Б. Г. та ін.; 1863—1910) — український письменник, педагог, лексикограф, літературознавець, етнограф, історик, публіцист, перекладач, громадсько-культурний діяч. Автор і видавець творів для дітей. — 12, 14, 16, 17, 21, 24, 26, 36, 37, 41—46, 49, 50, 71, 117, 118, 120—123.

Грінченко Марія Миколаївна (дівооче прізвище — Гладиліна, псевдоніми та криптоніми: М. Загірня, М. Чайченко, М. Доленко, П. З. Р-ої та ін.; 1863—1928) — українська письменниця, перекладач, педагог. Автор читанки «Наша рідна мова» (1918). Дружина Бориса Грінченка. — 21, 23, 119—121, 123.

Данилевич Іван Іванович (псевдоніми: Ів. Ів., Іван Іванів, Іван Твердий та ін.; 1858—1924) — український громадський і педагогічний діяч, учитель. Редактор популярного місячника «Добри Радь» (1889—1914) у Чернівцях. Дописувач журналу «Бібліотека для молодіжі». — 4.

Данилевський Григорій Петрович (1829—1890) — український письменник і публіцист, етнограф, історик. Писав російською мовою. Складав віршовані «Украинские сказки», котрі витримали 8 видань. — 116.

Де Амїчис Едмондо (*итал.* Edmondo De Amicis, 1846—1908) — італійський письменник, поет і журналіст. — 17, 78, 83, 102, 120, 122, 123.

Дефо Даніель (*англ.* Defoe Daniel; 1660—1731) — англійський письменник. — 85.

Дмитрієва Валентина Іовівна (*рос.* Дмитриева Валентина Ивовна; 1859—1947) — російська письменниця. Найвідоміший твір — оповідання для дітей «Малюк та Жучок». — 110.

Дніпрова Чайка (справжнє ім'я Людмила Олексіївна Василевська, за чоловіком — Березіна; 1861—1927) — українська письменниця. Серед творів Дніпрової Чайки для дітей є оповідання («Краплі-мандрівниці»), вірші («Осінь», «Зима», «Весна»), казки («Казка про Сонце та його Сина», «Буряк»). За мотивами та образами народних казок письменниця створила лібрето опер «Коза-дереза», «Пан Коцький», «Зима й Весна, або Снігова Краля», «Весна-красна», «Проводи Сніговика Снігуровича». — 122.

Достоевський Федір Михайлович (рос. Достоевский Фёдор Михайлович; 1821—1881) — російський письменник. Уривок з роману «Записки з мертвого дому» під назвою «В острозі» вміщено в читанці С. Черкасенка «Рідна школа» (1919). — 122.

Драгоманов Михайло Петрович (1841—1895) — український учений, педагог, громадський і політичний діяч. Історичні дописи М. Драгоманова публікувалися в «Ілюстрованій бібліотеці для молодіжи, міщан і селян». — 11.

Єфремов Петро Олександрович (псевдоніми та криптоніми: Тромов, В. Юноша П. Є., П. Е., П. Є. Т-ро; 1883—1934) — український літературознавець, критик, журналіст та перекладач. Брат Сергія Єфремова. — 30.

Жук Михайло Іванович (псевдонім О. Мігулес; 1882—1964) — український живописець, графік, педагог, письменник, збирач фольклору. Автор оповідань і казок для дітей («Ох», «Правда та неправда», «Три глечики», «Пухирики», «Водичка-молодничка», «Про Тхора-Тхорища», «Івасик-ковбасик (нісенітниця)» та ін.). — 120.

Заклинський Роман Гнатович (псевдоніми і криптоніми: Іван Гінза, Р. З., Роз., Ром. З., Ром. Закл.; 1852—1931) — український письменник, літературознавець, історик, етнограф, педагог, культурно-просвітницький діяч. Дописувач «Бібліотеки для молодіж». — 4, 6, 15.

Залюбовський Григорій Антонович (1836—1898) — український етнограф, фольклорист, громадський діяч, письменник. Збирав і публікував фольклорні тексти (прислів'я, приказки, казки). Співпрацював з П. Чубинським. — 123.

Зіньківський Трохим Аврамович (псевдоніми: Т. Звездочот, Т. Певний, М. Цупкий та ін.; 1861—1891) — український письменник, фольклорист, публіцист. Окремими збірками вийшли оповідання «Малюнки справжнього життя» (1889) і «Байки М. Цупкого» (1889). Байки Т. Зіньківського публікувалися в «Ілюстрованій бібліотеці для молодіжи, міщан і селян». — 8, 11.

Зозуля Іван Іванович (псевдонім Іван Спілка; ?—?) — український письменник, учитель, громадський діяч, збирач народної творчості. Жив і працював на Харківщині наприкінці ХІХ — початку ХХ ст. І. Зозуля публікувався у журналах для дітей «Дзвінок», «Ілюстрована бібліотека для молодіжи, міщан і селян». — 13.

Капельгородський Пилип Йосипович (псевдоніми: Успенець, Хлібороб; 1882—1938) — український письменник. Автор віршів для дітей. Дитячі поезії П. Капельгородського вміщено в читанках М. Грінченко (1918), Т. Лубенця (1922), М. Рудинського (1918), С. Черкасенка (1919). — 119, 121—123.

Кахникевич Кирило (псевдоніми і криптоніми: Кирило Вербин, К.; 1850—1926) — український журналіст, громадський діяч, перекладач. Природознавчі дописи К. Кахникевича публікувалися в «Ілюстрованій бібліотеці для молодіжи, міщан і селян». — 10, 11.

Кибальчич Надія Матвіївна (псевдоніми і криптоніми: Наталка Полтавка, Н. Симонівна, М. К., Н. К. та ін.; 1857—1918) — українська письменниця. Твори Н. Кибальчич публікувалися у дитячих журналах «Дзвінок» та «Ілюстрована бібліотека для молодіжи, міщан і селян». — 14, 16.

Кирилович Зенон (1892—1944) — редактор серії «Бібліотека для української молодіжи» видавництва «Бистриця» (Коломия — Станіславів). — 109.

Кирчів Павло Олексійович (псевдоніми та криптоніми: Маланич, Перчик Віц-Вичоса, Глум, Колиоко, К-в, П., Мал...ч та ін.; 1862—1916) — український письменник, педагог, громадський і культурний діяч. Автор віршів, оповідань і нарисів на шкільні теми. Твори П. Кирчіва публікувалися у «Ілюстрованій бібліотеці для молодіжи, міщан і селян». — 12.

Киселиця Олексій (Лесь) Іванович (1884—1950) — український педагогічний і громадський діяч, у 1909—1910 — редактор «Діточої бібліотеки» в Чернівцях, де окремими книжечками побачили світ твори для дітей Сидора Воробкевича (1836—1903), Франца Коковського (1885—1940) та ін. — 38.

Кіплінг Радьєрд (англ. Joseph Rudyard Kipling; 1865—1936) — англійський поет і прозаїк. — 108, 120.

Ковалів Степан Михайлович (псевдоніми: Стефан Ковалів, Дрозд, Дроздишин, Стефан П'ятка, Плескачка, Естко та ін.; 1848—1920) — український письменник і педагог, освітянський діяч, автор шкільних підручників, публіцист. Автор оповідань і нарисів із життя дітей. Твори С. Коваліва публікувалися в «Ілюстрованій бібліотеці для молодіжи, міщан і селян». — 8, 9.

Козоріс Михайло Кірович (1882—1937) — український письменник, автор п'єс для дітей («Діточе свято»). — 47.

Коковський Франц Михайлович (псевдоніми і криптоніми: Богдан Левченко, Елепідон, Франц Кок, Франц Михайлів, Ф. К., К. Ф. та ін.; 1885—1940) — український письменник, перекладач, мовознавець, правник, журналіст, громадський діяч. Автор віршів для дітей. — 38.

Комаров Михайло Федорович (псевдоніми М. Уманець, М. Комар; 1844—1913) — український письменник, бібліограф, критик, перекладач, лексикограф. Переклав українською мовою твори історика і громадського діяча О. Іванова (Строніна): «Розповіді про небо та землю», «Розмова про земні сили». Остання вміщена в читанці Т. Лубенця (1922). — 123.

Кониський Олександр Якович (псевдоніми та криптоніми: О. Верниволя, Ф. Горовенко, В. Буркун, Перебендя, О. Хуторянин, О.Я. К. та ін. (всього близько 150); 1836—1900) — український письменник, перекладач, видавець, лексикограф, педагог, громадський діяч. Автор віршів та оповідань для дітей. — 11, 118—120, 122, 123.

Кореницький Порфирій (1815—1854) — український письменник, байкар. Вірш П. Кореницького «Горобина ніч» вміщено в читанці Т. Лубенця (1922). — 123.

Короленко Володимир Галактіонович (1853—1921) — український письменник. Писав російською мовою. — 111.

Королів-Старий Василь Костьович (справжнє прізвище — Королів, ще псевдоніми і криптоніми: В. Диканський, Старий Василь, Подорожний, П. Щур, Хуторянин Старий, В. Дикий, Amator, В. Д., Пий та ін.: 1879—1943) — український письменник, громадський діяч, видавець. У 1917 — співробітник київського видавництва «Час». Автор збірок казок «Нечиста сила», збірки п'єс-казок «Русалка-жаба» і «Лісове свято». — 122.

Костомаров Микола Іванович (1817—1885) — український і історик, поет-романтик, мислитель, громадський діяч, етнопсихолог. Історичні дописи М. Костомарова публікувалися в «Ілюстрованій бібліотеці для молодіжи, міщан і селян». — 5.

Коцюбинський Михайло Михайлович (1864—1913) — український письменник, громадський діяч. Літературну біографію М. Коцюбинський розпочинав як дитячий письменник. Він є автором віршів для маленьких читачів («Наша хатка», «Вечір»), казок («Дві кізочки», «Завидючий брат», «Івасик і Тарасик», «Десять робітників» та ін.), біографічного оповідання «Нюрнберзьке яйце», дитячих оповідань («Харитя», «Ялинка», «Маленький грішник»), перекладів із польської та російської літератур. — 13, 35, 59, 119, 120, 123.

Красногорська Елішка (чеськ. Eliška Krásnohorská, справжнє ім'я — Альжбета (Єлизавета) Пехова (Alžběta Pechová); 1847—1926) — чеська письменниця, поетеса і драматург. — 17.

Крилов Іван Андрійович (рос. Крылов Иван Андреевич; 1768—1849) — російський байкар. — 104.

Кримський Агатангел Юхимович (псевдоніми і криптоніми: А. Хванько, А. Кр-кий; 1871—1942) — український сходознавець, історик, письменник і перекладач кримськотатарського походження. Поезії А. Кримського публікувалися у дитячому журналі «Дзвінок», читанці «Рідна школа» С. Черкасенка. — 17, 120.

Крушельницький Антін Владиславович (1878—1937) — письменник, педагог, політичний і громадський діяч, у 1919 — міністр освіти Української народної республіки. Організатор видавничого товариства «Українська книжка», яке випускало серію «Нашим найменшим» (1917—1922). До серії входили, здебільшого, народні казки, байки, переказані для наймолодшого читача-слухача. Ілюструвала серію Олена Кульчицька (1877—1967). — 69.

Куліш Пантелеймон Олександрович (1819—1897) — український письменник, перекладач і видавець, етнограф, громадський діяч. Вірші та казки П. Куліша вміщено в читанках О. Стешенка (1918) та Т. Лубенця (1922). — 120, 123.

Лафонтен Жан де — (фр. Jean de La Fontaine; 1621—1695) — французький поет, байкар, родоначальник нового виду байки у світовій літературі. — 95.

Левицький Модест Пилипович (псевдоніми і криптоніми: Виборний Макогоненко, Дід Модест, М. Пилипович, М. Рогаль, М. Л., М. П. та ін.; 1866—1932) — український письменник, лікар, педагог, перекладач. Автор оповідань для дітей («Петрусів сон»). — 32, 70, 120.

Лепкий Богдан Сильвестрович (повне ім'я — Богдан Теодор Нестор; 1872—1941) — український письменник, літературознавець, критик, перекладач, видавець, громадсько-культурний діяч, художник. Наприкінці 1910-х — початку 1920-х упорядковував і готував до друку твори українських письменників для дітей (С. Руданського, Ю. Федьковича та ін.) у видавництві Я. Оренштайна «Українська накладня» (Берлін, Лейпціг, Вецляр). Твори Б. Лепкого для дітей: повісті-казки «Під тихий вечір» (1923), «Під ялинку» (1930), «Про діда, бабу і качечку кривеньку», «Про дідову Марусю і про бабину Галюсю», «Про лиху мачуху, сирітку Катрусю, чорну кицьку, дванадцять розбійників і про князенка з казки», «Три казки» (всі — 1931), «Казка про Ксеню і дванадцять місяців» (1934). — 57, 66, 68, 104.

Лонг Вільям (*англ.* Long William Joseph; 1866—1952) — американський письменник-анімаліст. — 122.

Лубенець Тимофій Григорович (1855—1936) — український педагог. Автор підручників і посібників для початкової школи, укладач читанок для дітей. — 123.

Майстренко Х. (справжнє ім'я — Федот Макарович Шелудько; 1877—?) — український письменник. Автор книги для дітей «Загадки-забавки». — 48.

Макарушка Остап (1867—1931) — український філолог і педагог, автор кількох посібників з латинської та старогрецької мов для гімназій, творів для дітей. Голова товариства «Рідна школа» в 1910—1911, 1915—1919 рр. — 18, 29.

Маковей Осип Степанович (1867—1925) — український письменник, публіцист, критик, літературознавець, перекладач, редактор багатьох періодичних видань, педагог, громадсько-політичний діяч. Автор віршів для дітей. — 120.

Макушинський Корнель (*польськ.* Makuszyński Kornel; 1884—1953) — польський письменник, фейлетоніст, автор книжок для дітей та молоді. — 94, 96.

Мамін-Сибіряк Дмитро Наркисович (*рос.* Мамин-Сибиряк Дмитрий Наркисович, справжнє прізвище — Мамін; 1852—1912) — російський письменник, автор творів для дітей. — 86, 105, 106, 117, 121.

Манастирський Олександр Дмитрович (чернече ім'я — Артемон; 1857—1920) — український письменник та драматург, історик, етнограф, поет, православний церковний діяч. Твори О. Манастирського публікувалися в журналі «Бібліотека для молодіж». — 7.

Манжура Іван Іванович (псевдоніми і криптоніми: Іван Калічка, Іван Мара, І. М-ра; 1851—1893) — український поет, фольклорист, етнограф, дитячий письменник-казкар. Автор віршів для дітей та віршованих казок: поеми-казки «Трьомсин Богатир», «Іван Голик», «Казка про хитрого Лисовина...» (переробка поеми В. Гете «Рейнеке-Лис»), казкових оповідань — художніх переказів народних сюжетів «Лиха Година», «Як чорт шматочок хліба одслужував», казок у віршах за фольклорними мотивами «Злидні», «Батьківський заповіт», «Не судьба, а щира правда», «Червоний горицвіт», «Як ми з дідом багатіли, а батька ще на світі не було» та ін. — 118, 123.

Маркович Дмитро Васильович (псевдоніми Волиняк, Гайдабура, Марківчанин, Оленин та ін.; 1848—1920) — український письменник, громадський діяч, правник. Автор оповідань для дітей. — 119.

Метлинський Амвросій Лук'янович (псевдонім — Амвросій Могила; 1814—1870) — український поет, фольклорист, перекладач, видавець. Вірш А. Метлинського «Буря» вміщено в читанці «Рідна школа» С. Черкасенка (1919). — 122.

Мирний Панас (справжнє ім'я — Панас Якович Рудченко; 1849—1920) — український прозаїк та драматург, збирач народних пісень, легенд, казок. Автор творів для дітей («Казка про правду та кривду», «Морозенко» та ін.). — 13, 107, 122, 123.

Навроцький Володимир Михайлович (псевдоніми: Василь Н., Онисим, Сіроманець; 1847—1882) — український економіст, статистик, публіцист, поет. Вірш В. Навроцького «Добраніч родині» опубліковано в журналі «Ілюстрована бібліотека для молодіжи, міщан і селян». — 11.

Нечуй-Левицький Іван Семенович (справжнє прізвище — Левицький; псевдоніми: Іван Нечуй, Іван Нечуй-Левицький; 1838—1918) — український письменник. До дитячого читання увійшли оповідання «Вітрогон», казка-легенда «Запорожці», дитячі різдвяні сценки «Попались» та ін. — 71.

Никорович Григорій (криптоніми і псевдоніми: Г. Н., Гр. Н., Гр. Ник., Ник. Г., Гриць Н.; 1859—1916) — український громадський діяч, педагог (з 1910 — шкільний інспектор), співробітник буковинських педагогічних журналів. Твори Г. Никоровича для дітей публікувалися в часописі «Бібліотека для молодіжи». — 1, 3, 8.

Номис Матвій (справжнє ім'я Матвій Терентійович Симонов; 1823—1901) — український етнограф, фольклорист, письменник і педагог, укладач і видавець одного з найповніших та найавторитетніших зібрань-антології українського усного фольклору малих жанрів (прислів'я, приказки, загадки тощо). Казку «Мудрий коваль», записану М. Номисом, вміщено в читанці Т. Лубенця. — 123.

О'Коннор-Вілінська Валерія Олександрівна (1866—1930) — українська письменниця, перекладач, громадська діячка. Автор дитячих оповідань та перших в українській літературі п'єс для дітей («Марусина ялинка», «Подруги», «У школі». «Сирітка», «На свій шлях»). — 60, 120.

Олесь Олександр (справжнє ім'я — Олександр Іванович Кандиба; 1878—1944) — український письменник, поет, драматург. Для дітей О. Олесь написав багато чудових віршів про різні пори року, а також веселі казки у формі віршованих п'єсок. — 19, 120—123.

Осипович Наум Маркович (1870—1937) — єврейський письменник, публіцист, історик. Писав російською мовою. Головний редактор журналу для єврейських дітей «Колосья» (Одеса, 1913—1918). — 20.

Панадіаді Дмитро Георгійович (1877—1938) — український педагог грецького походження. Професор педагогіки. У 1919—1920 рр. працював редактором у видавництві «Союз» (Харків), яке друкувало шкільні підручники та художню літературу для дітей у серії «Шкільна та позашкільна бібліотека». — 67.

Пасічинський Ісидор (1853—1930) — український фольклорист, публіцист, поет, громадсько-культурний діяч. Автор оповідань і загадок для дітей, що друкувалися в журналі «Бібліотека для молодіжі». — 2, 6, 8, 9.

Пестряков Пилип Мелентійович (рос. Пестряков Филипп Мелентьевич; 1863—1911) — російський поет, священник. Автор віршів для дітей. — 115.

Пчілка Олена (справжнє ім'я — Ольга Петрівна Косач; 1849—1930) — українська письменниця, драматург, публіцист, громадська і культурна діячка, перекладач, етнограф. Автор оповідань і віршів для дітей, засновниця і редактор дитячого журналу «Молода Україна» (1908—1912, 1914). Мати Лесі Українки, сестра Михайла Драгоманова. — 12, 16, 19, 118, 120, 122.

Рильський Максим Тадейович (1895—1964) — український поет, перекладач, публіцист, громадський діяч. Автор віршів та оповідань для дітей. — 119, 120.

Романова Одарка Володимирівна (у деяких джерелах — Іванівна, псевдоніми і криптоніми: Романова Н., Романенко О., Одарка, О. Р.; 1853—1922) — українська письменниця. Автор віршів для дітей («Весілля Мороза», «Сватання Мороза») та казок за фольклорними взірцями («Черствий пиріжок», «Про те, як Петро Петрович Золоте пір'ячко з Квочкою Кукуріківною та Котиком-Буркотиком на село мандрували»). — 118.

Руданський Степан Васильович (псевдоніми і криптоніми: Н-й Г-ь Волинський, Вінок Руданський; 1833 (1834) — 1873) — український поет, перекладач. Професійний лікар. Автор славнозвісних співомовок — коротеньких, здебільшого на три-чотири строфи гумористично-сатиричних віршів. Серед юних читачів найбільшу популярність мають такі співомовки, як «Добре торгувалось», «Чи далеко до Києва?», «Баба в церкві», «Не мої ноги», «Вовки» та ін. — 5.

Рудинський Михайло Якович (1887—1958) — український археолог, педагог, музейний діяч. У 1917—1919 рр. — завідувач Педагогічного бюро Полтавської губернської земської управи, головне завдання якого — відродження української національної школи, налагодження друку українською мовою підручників та посібників, творів українських письменників, зокрема літератури для дітей. Упорядник збірника «Сніжинка» (1917) та читанки «Ясні зорі» (1918). — 118, 119.

Рудченко Іван Якович (псевдонім — Іван Білик; 1845—1905) — український фольклорист, етнограф, письменник, старший брат і співавтор Панаса Мирного. Збирач і публікатор українських народних казок. — 120.

Самійленко Володимир Іванович (псевдоніми: В. Сивенький, Іваненко, В. Полтавець, Л. Сумний; 1864—1925) — український поет, перекладач. Автор віршів для дітей. — 117, 120—123.

Свіфт Джонатан (*англ.* Jonathan Swift; 1667—1745) — церковний діяч, публіцист, сатирик, англomовний ірландський письменник, відомий як автор «Мандрів Гулівера». — 18.

Сетон-Томпсон Ернест (*англ.* Ernest Evan Thompson Seton; 1860—1946) — канадський письменник шотландського походження, художник-аніمالіст, один з ідеологів і натхненників скаутського руху. — 97—99, 107, 122.

Синявський Олекса Наумович (1887—1937) — український мовознавець і педагог, провідний діяч у нормуванні української літературної мови в 1917—1931, фактичний редактор остаточного тексту «Українського правопису» (1927). У 1919—1920 рр. працював редактором у видавництві «Союз» (Харків), яке друкувало шкільні підручники та художню літературу для дітей. — 67.

Сірий Юрій (справжнє ім'я Тищенко Юрій (Георгій) Пилипович, криптоніми та псевдоніми: С. Ю., Ю. А., Ю. С., Ю. Т-ко, Ю. Азовський, Юрій Азовський, Галайда, Федір Гарах, Атанасій Дюльгеро́в, О. Кадило, Павло Лаврів (Лавров), Ю. Сірий, Юр. Сірий, Юр. Салтичинський; 1880—1953) — український педагог, видавець, перекладач. Як дитячий письменник був співробітником журналу «Дзвінок» у Львові. Серед дитячих творів: «Світова мандрівка краплини води», «Про горобця, славного молодця», «Крим. Оповідання з подорожі дітей, з малюнками і картою Крима» та ін. Перекладав українською мовою твори для дітей Р. Кіплінга, Е. Сетона-Томпсона та ін. — 53, 122.

Словацький Юліуш (пол. Juliusz Słowacki; 1809—1849) — польський поет і драматург. — 38.

Соловей Дмитро Федорович (псевдонім — Митрусь; 1888—1966) — український історик, економіст, педагог, письменник. У 1917—1919 — інструктор у культурно-освітніх справах Полтавської Спілки Споживчих Товариств (ПССТ), яка друкувала дитячі книги. Писати для дітей розпочав у 1917 р., тоді ж вийшла друком його перша збірка «Книжка діткам для розваги». Редагував журнал для дітей «Молода Громада» (Полтава, 1922). — 52, 64.

Сосіс Ізраїль (1878—1967) — єврейський історик, публіцист, редактор. Співпрацював із журналом для єврейських дітей «Колосья» (Одеса, 1913—1918). — 20.

Старицька-Черняхівська Людмила Михайлівна (1868—1941) — українська письменниця, громадський діяч. Донька М. Старицького, племінниця М. Лисенка. Авторка віршів та оповідань для дітей. — 120.

Старицький Михайло Петрович (псевдонім: М. Старченко; 1840—1904) — український письменник, перекладач, театральний і культурний діяч. Автор віршів для дітей, перекладач казок Г.-К. Андерсена. — 120.

Степовик О. (справжнє ім'я — Комаров Олександр Федорович; 1842—1918) — український педагог, публіцист. Брат Михайла Комарова. Брав активну участь у діяльності Благодійного товариства видання загальнокорисних і дешевих книг. Автор шкільних підручників з математики та віршів для дітей. — 122.

Стороженко Олекса Петрович (1806—1874) — український письменник, етнограф. До дитячого читання увійшли оповідання «Два брати», «Скарб» та ін. — 120, 123.

Талбот Рід (*англ.* Talbot Baines Reed; 1852—1893) — англійський письменник. Писав у жанрі «шкільних історій». — 100.

Твен Марк (*англ.* Mark Twain, справжнє ім'я — Семюель Ленгхорн Клеменс (*англ.* Samuel Langhorne Clemens); 1835—1910) — американський письменник, публіцист, видавець. — 87.

Тесленко Архип Юхимович (1882—1911) — український письменник. Автор оповідань для дітей. — 122.

Титаренко Сергій Григорович (1889—1976) — український видавець, журналіст. Співробітник і секретар редакції педагогічних журналів «Світло» (1910—1914) та «Вільна Українська Школа» (1917—1919), співзасновник видавництва «Криниця» (1912—1914 та 1917—1920), завідувач Київського Державного Видавництва України, головний редактор видавництва «Книгоспілка» (1924—1927), член правління видавництва «Слово» (1922—1926). Автор книг для дітей: «Дитяча розвага» (1917, 1918), читанки «Наша стежка». — 51, 64, 65, 72.

Тичина Павло Григорович (1891—1967) — український поет, перекладач, публіцист, громадський діяч. Автор віршів («А я у гай ходила», «Хор лісових дзвіночків» та ін.) і віршованих казок для дітей («Івасик-Телесик», «Дударик» та ін.). — 123.

Ткаченко Данило Оксентійович (псевдоніми: Данило Пісочинець, Гордієнко, Гордієнко Данило, Пісочинець, Пісочинець Д.; 1862—1932) — український письменник, педагог. Автор оповідань для дітей. — 14.

Товпліс Грація (*англ.* Sophia Grace Toplis; 1858—1945) — англійська письменниця, автор п'єс для дітей («Дарунки русалок», «П'ять Юріїв», «12 ночей», «Неприсутній професор», «Новітній Мідас», «Тристалітній князенко» та ін.). — 112, 113.

Толстой Лев Миколайович (*рос.* Толстой Лев Николаевич; 1828—1910) — російський письменник, публіцист, педагог. Автор оповідань, байок, казок для дітей. — 82—84, 121, 123.

Тургенєв Іван Сергійович (*рос.* Тургенєв Иван Сергеевич; 1818—1883) — російський письменник. Автор оповідань для дітей. — 81.

Уайльд (*Вайлд*) Оскар (повне ім'я — Оскар Фінгал О'Флагерті Вілс Уайльд, *англ.* Oscar Fingal O'Flahertie Wills Wilde; 1854—1900) — ірландський поет, драматург, письменник, есеїст. Писав англійською мовою. Автор оповідань та казок для дітей. — 94.

Уїд (Уїда) (*англ.* Ouida; справжнє ім'я — Марія Луїза Раме (*англ.* Maria Louise Rame), яка воліла писати своє справжнє ім'я на французький лад — Марі Луїза де ла Раме (*англ.* Marie Louise de la Ramee); 1839—1908) — англійська письменниця. — 122.

Українка Леся (справжнє ім'я — Лариса Петрівна Косач-Квітка; 1871—1913) — українська письменниця, перекладач, культурний діяч. Вірші Лесі Українки «На зеленому горбочку», «Вишеньки», «Літо краснее минуло», «Мамо, іде вже зима», «Колискова», казки «Метелик», «Біда навчить», «Лелія» та інші ввійшли до золотого фонду української дитячої літератури. — 8, 9, 77, 119—121, 123.

Ушинський Костянтин Дмитрович (1824—1871) — український педагог, письменник, редактор педагогічних журналів, автор праць з теорії та історії педагогіки, підручників для початкового навчання. Автор казок та оповідань для дітей. — 122.

Федькович Осип Юрій Адальбертович (повне ім'я та прізвище — Осип Домінік Гординський де Федькович; псевдоніми: Гуцулневір, Юрій Коссован, О. Ф. та ін.; 1834—1888) — український письменник. Брав активну участь у творенні дитячої літератури. Його перу належать написані за фольклорними мотивами казки («Чортівська бочка»), дотепні байки («Горда качка», «Медвідь на пасіці»), сміховинки («По щирості»). Під назвою «Бідолашка» Федькович дав своє прочитання казки В. Гауфа «Маленький Мук». Написав цілу низку дитячих поезій («Вороний», «До школи», «Учіться» та ін.), казок («Золота кісочка», «Голодний чорт», «Від чого море?» та ін.). Також писав для дітей фразки — гумористичні твори типу жартівливої бувальщини — та придибашки, тобто анекдоти. — 4—6, 12, 66.

Фенелон Франсуа (повне ім'я — Франсуа де Саліньяк маркіз де ля Мот Фенелон, *фр.* François de Salignac de La Mothe-Fénelon; 1651—1715) — французький письменник, педагог. Автор байок для дітей. — 101.

Фламмаріон Каміль Ніколя (*фр.* Camille Nicolas Flammarion; 1842—1925) — французький астроном і письменник, відомий популяризатор астрономії. — 122.

Франко Іван Якович (один із псевдонімів Мирон; 1856—1916) — український письменник, поет, публіцист, перекладач, вчений, громадський і політичний діяч. Літературний доробок І. Франка для дітей представлений віршованими казками, художніми обробками народних казок та оригінальними авторськими літературними казками («Ріпка», «Киця», «Суд Святого Миколая», «Лис Микита», «Абу-Касимові капці», «Коваль Бассім», збірка «Коли ще звірі

говорили» та ін.), а також оповіданнями про школу та дітей з автобіографічними мотивами («Малий Мирон», «Під оборогом», «Мій злочин», «Грицева шкільна наука», «Отець-гуморист», «Гірчичне зерно» та ін.). — 16, 17, 22, 27, 54, 55, 73, 120—123.

Фруг Семен Григорович (1860—1916) — єврейський поет. Писав російською мовою, їдишем та івритом. Співпрацював із журналом для єврейських дітей «Колосья» (Одеса, 1913—1918). — 20.

Чередниченко Варвара Іванівна (1896—1949) — українська письменниця, перекладач, педагог, упорядник видань для дітей на початку 1920-х рр. Автор дитячих оповідань «Трохим», «Пошуткував», «Зшиток Софії Соняшник за 1905 рік» та ін. — 72.

Черкасенко Спиридон Феодосійович (псевдоніми і криптоніми: Черкасен, Аматадор, Викторович С., Грицько Г., Дід, Киянин, Кіпчук Віктор, Педагог, Подолянин, Провінціал, Свій, Скептик, Спостережливий, Стах Петро, Стеценко К., Театрал, Тодосієнко С., К. С., П. С., С. Т., С. Ч., П-л, С-ко, Ч-енко Ч. та ін.; 1876—1940) — український письменник, педагог. Літературний шлях розпочав як дитячий письменник: збірка казок та віршів «Діткам», авторські казки «Як вродилася пісня», «Убогий жид» (всі твори — 1907), дитяче оповідання «Яма» (1910). У 1911 окремим виданням виходить оповідання «Ахметка», у 1912 — збірка дитячих оповідань під загальною назвою «Маленький горбань» (до неї ввійшли такі твори: «Маленький горбань», «Яма», «Безпритульні», «Гараськів Великдень», «Воронько», «Ахметка»), а також збірка «Ялинка. Як упорядкувати дитячі свята». — 34, 120—122.

Чернявський Микола Федорович (1868—1938) — український поет. Автор поезій для дітей, зокрема сезонних віршів («Налетіла злая віхола», «Розпустились верби», «Поворот зими», «Весна, весна!..» та ін.). — 118, 120, 122, 123.

Чехов Антон Павлович (1860—1904) — російський письменник, драматург. Автор оповідань для дітей. — 117.

Чубинський Павло Платонович (1839—1884) — український етнолог, фольклорист, поет, громадський діяч, автор слів Гімну України. Народні казки для дітей, записані П. Чубинським, публікувалися в рубриці «Дещо для діточок» журналу «Бібліотека для молодіжі». — 13.

Чупринка Григорій Аврамович (псевдонім: Грицько Чупринка; 1879—1921) — український поет, політичний діяч. Автор віршів для дітей. — 118, 122.

Шевченко Тарас Григорович (1814—1861) — український поет, художник. Остання прижиттєва книга Т. Шевченка — «Букварь южнорусскій» (1861) — розрахована на учнів недільних шкіл. Шевченкові поезії «Маленькій Мар'яні», «Мені тринадцятий минало», «І золотої й дорогої», «На Великдень на соломі», «Якби ви знали, паничі!», «Тече вода з-під явора» та десятки інших стали улюбленим читанням багатьох поколінь дітей. — 10, 40, 117, 120—123.

Шелухін Сергій Павлович (псевдонім — С. Павленко; 1864—1938) — український учений, історик, громадський і політичний діяч, письменник. Автор віршів для дітей. — 123.

Шпойнаровський Сергій Іларійович (1858—1909) — український педагог, культурний діяч і перекладач. Укладач читанок для дітей. Дописувач журналу «Бібліотека для молодіжі». — 14.

Штейнберг Ієгуда (1863—1908) — єврейський письменник і педагог. Писав на івриті та ідиші. Автор віршів, казок, байок, оповідань для дітей. — 20.

Шухевич Володимир Осипович (псевдонім і криптоніми: Шумило, В. Ш.; 1849—1915) — український громадський діяч, етнограф, педагог і публіцист. Ініціатор створення та один з керівників «Руського (Українського) Педагогічного Товариства», засновник товариства «Руська Бесіда» (його голова 1895—1910). Засновник і редактор (1890—1895) дитячого журналу «Дзвінок», автор і видавець дитячих книг і читанок, редактор газети «Учитель» (1893—1895). — 17.

Щоголів Яків Іванович (1824—1898) — український поет, автор віршів для дітей. — 118—123.

Щурат Василь Григорович (1871—1948) — український педагог, літературознавець, поет, перекладач. Автор віршів для дітей. — 118.

Ярошинська Євгенія Іванівна (1868—1904) — українська письменниця, перекладач, етнограф, фольклорист і педагог. Автор оповідань, казок, байок для дітей. Перше оповідання Є. Ярошинської для юних читачів «Милосердний пес» з'явилося в журналі «Бібліотека для молодіжі» у 1886. Відтоді вона стала активним дописувачем цього часопису, а пізніше — дитячого журналу «Дзвінок». — 3, 4, 5, 8, 11.

Перекладачі

Бер Матильда Леонтіївна (?—?) — постійний автор одеського журналу для єврейських дітей «Колосья» (1913—1918). Володіючи німецькою, англійською та польською мовами, перекладала майже всі твори іноземних авторів, які з'являлися на сторінках журналу. — 20.

Вировий Євген Семенович (псевдоніми: Євген Малий, Малий, Євген В-вий, Евг. Вир.; 1889—1945) — культурно-освітній діяч, видавець, перекладач. Переклав оповідання Д. Мамина-Сибіряка «Поганий день Василя Івановича» (1919). — 106.

Вольська С. (?—?) — перекладач. Автор першого англійського перекладу драми Лесі Українки «У полоні» («The Babylonian captivity», 1916). Перекладала з англійської («Пропавший світ» А. Конан-Дойля, 1922). Для дітей переклала «Індуські народні казки» (1919). Донька Стефанії Вольської (1863—1930), редактора дитячого журналу «Волошки» (1917). — 103.

Грінченко Борис Дмитрович (псевдоніми та криптоніми: Василь Чайченко, Л. Яворенко, П. Вартовий, Б. Вільховий, Перекотиполе, Гречаник, Б. Г. та ін.; 1863—1910) — український письменник, перекладач, педагог, видавець. Перекладав з англійської, італійської, німецької, російської, французької мов. Переклав твори Ф. Шіллера, Г. Гауптмана, О. Мірбо, М. Метерлінка, О. Кольцова, Г. Гайне, Г. Ібсена, З. Топеліуса, Г.-К. Андерсена, Е. Де Амічиса, М. Твена та ін. — 8, 120, 120.

Грінченко Марія Миколаївна (дівооче прізвище — Гладиліна, псевдоніми та криптоніми: М. Загірня, М. Чайченко, М. Доленко, П. З. Р-ої та ін.; 1863—1928) — українська письменниця, перекладач, педагог. Переклади М. Грінченко репрезентують твори світової дитячої літератури: М. Твена «Пригоди Тома Соєра», Г. Бічер-Стоу «Дядькова Томова хата, або життя рабів-негрів», повість для дітей «Серце» Е. Де Амічиса, твори російських письменників: М. Салтикова-Щедріна «Як мужик двох генералів прохарчив», «Дикий пан» (1907), Д. Мамина-Сибіряка «Лісова казка» (1917), М. Лескова «Оповідання про Федора християнина і про друга його Овраама жидовина» (1898), оповідання Л. Толстого та ін. — 122.

Діхтяр Олекса Іванович (псевдонім Д Аскело; 1886—1936) — український письменник, перекладач, педагог. Переклав низку творів західноєвропейських і американських письменників, зокрема Е. Де Амічиса «Маленькі гарібальдійці», М. Твена «Принц та бідак», Г. Бічер-Стоу «Томова хатка» та ін. — 87, 91, 102, 120.

Іваницький Сергій Митрофанович (1874 — після 1945?) — український педагог, один із засновників і найактивніших діячів «Просвіти» в Кам'янці-Подільському (з 1906). В добу визвольних змагань 1917—1920 рр. — завідувач відділу позашкільної освіти. Був головою Всеподільської учительської спілки; займався питанням українізації навчальних закладів, домігся видання українських книг для новостворених шкіл. Переклав з російської твори А. Чехова, Д. Маміна-Сибіряка, В. Гаршина («Збірка казок і оповідань для читання в школі», 1917). — 117.

Карбулицький Володимир Іванович (псевдоніми і криптоніми: Володимир Іванів, Observator, Vigilax, В.К., вк.; 1884—1908) — український письменник, перекладач, публіцист. Перекладав твори Л. Толстого, І. Тургенева, М. Салтикова-Щедріна, А. Чехова, Максима Горького. Окремою книгою у власному перекладі видав «Народні оповідання» Л. Толстого (1905, з біографічним нарисом). — 82.

Криlach Сава (справжнє ім'я — Людвік Сідлецький; ? — після 1943) — український письменник. Переклав дитячі твори К. Макушинського «Дитяча балляда» та О. Уайльда «Щасливий Короленко» і «Троянда й соловейко» (1918). — 94.

Кузелева Ольга (справжнє прізвище — Кузеля; 1883—1957) — дружина Зенона Кузелі (1882—1952), українського вченого-мовознавця, голови Наукового товариства імені Т. Шевченка (1949—1952). Переклала оповідання Е. Де Амічиса «Мої товариші» (1911). — 83.

Левицький Модест Пилипович (псевдоніми і криптоніми: Виборний Макогоненко, Дід Модест, М. Пилипович, М. Рогаль, М. Л., М. П. та ін.; 1866—1932) — український письменник, лікар, педагог, перекладач. Знав польську, чеську, російську, єврейську, французьку, німецьку, італійську, англійську, а ще старогрецьку та латинську мови і перекладав з багатьох із цих мов. Для дітей переклав твір І. Товпліс «Дарунки русалок» (1922). — 112, 113.

Макаренко Павло Прокопович (1892—?) — інженер, статистик, Полтавського Губернського земства, член «Українського клубу» (1913—1918), редактор газети «Полтавський голос» (1918). Переклав оповідання Е. Сетона-Томпсона «Сірий ведмідь Ваб» (1919). — 107.

Отамановський Валентин Дмитрович (псевдоніми: Золотополець, Вал. Злотополець; 1893—1964) — український історик, бібліограф, краєзнавець, громадський і політичний діяч, перекладач. У 1917—1918 рр. працював у видавництві «Вернигора», яке видало його переклад із французької мови книги Д. Дефо «Пригоди Робінзона Крузо» (1917). — 85.

Сімович Василь Іванович (псевдоніми і криптоніми: Верниволя В., Сімартич, Васаген; крипт. — В. С., Вв., В-я., В., Сім-ич; 1880—1944) — український мовознавець, педагог, перекладач, книговидавець. У 1920—1923 рр. — редактор «Української накладні» Я. Оренштайна (Берлін). Перекладав з німецької, польської, російської та давніх мов. Для дітей з російської переклав оповідання Л. Толстого «Відлюдок» (1911). — 83, 84.

Сірий Юрій — (справжнє ім'я Тищенко Юрій (Георгій) Пилипович псевдоніми і криптоніми: Ю. Азовський, Юрій Азовський, Галайда, О. Кадило, Ю. Сірий, Юр. Сірий, Юр. Солтичинський, С. Ю., Ю., Ю. А., Ю. С., Ю. Т-ко, Аз.; 1880—1953) — український видавець, журналіст, письменник, перекладач, громадський діяч. Працював над перекладами дитячої літератури з англійської мови: «Нетрі: Брати Моуглі: (Оповідання з життя дитини поміж звірями)» Р. Кіплінга (1911), «Семейство лисів» Е. Сетон-Томпсона (1914), збірка «Рідні колоски: Читання для молодших класів гімназії» (1917), «Вулі, чабанський пес» та «Подорож дикої качки» Е. Сетон-Томпсона (1918) та ін. — 97—99, 108, 120, 122.

Титаренко Сергій Григорович (1889—1976) — український видавець, журналіст. Переклав з російської оповідання Д. Маміна-Сибіряка «Упертий цап» (1917). — 86, 90.

Франко Іван Якович (псевдоніми: Джеджалик, Мирон та ін.; 1856—1916) — український письменник, поет, публіцист, перекладач, вчений, громадський і політичний діяч. Переклав українською мовою твори близько 200 авторів із 14 мов та 37 національних літератур. — 16, 17, 27.

Шухевич Володимир Осипович (псевдонім і криптонім — Шумило, В. Ш.; 1849—1915) — український громадський діяч, етнограф, педагог і публіцист. Засновник і редактор (1890—1895) дитячого журналу «Дзвінок», автор і видавець дитячих книг. Переклав «Записки школяра». Е. Де Амічиса (1891, 1893). — 78.

Gausseron В.-Н. (1845—1913) — французький перекладач. Переклав французькою твори Д. Свіфта, Д. Дефо, Л. Керола, братів Грімм та ін. З його французького перекладу твору Д. Дефо «Робінзон Крузо» В. Отамановський зробив переклад українською. — 85.

Художники

Балута Євген Григорович (?—?) — український художник, графік. Співпрацював із Педагогічним бюро Полтавського губернського земства. Створив обкладинки й ілюстрації до дитячих книжок «Омелькова сім'я», «Дід та баба та курочка ряба», «Соловейко», казок Г.-К. Андерсена, до читанки «Ясні зорі» (усі — 1918—1919). — 61, 119.

Барбер Чарльз Бартон (*англ.* Charles Burton Barber; 1845—1894) — британський художник-аніمالіст. Творчість присвятив зображенню тварин та дітей. Репродукцію картини Барбера під назвою «Дитина і жабка» розміщено в «Читанці» Т. Лубенця (1922). — 123.

Бондаренко Ф. (?—?) — український художник. Один із авторів художнього оформлення читанки М. Рудинського «Ясні зорі» (Полтава, 1918). — 119.

Боцул Андрій (?—?) — український художник. У 1910—1920-х рр. жив у Полтаві. Здійснював художнє оформлення нотовидань Полтавського видавничого товариства «Боян» (1911—1918). Оформив збірник віршів, оповідань та колядок для дітей «Сніжинки» (1917). — 118.

Бурачек Микола Григорович (1871—1942) — український художник, актор, педагог, письменник, історик мистецтва. Малюнки М. Бурачека використано в художньому оформленні читанки О. Стещенко «Рідні колоски» (1918). — 120.

Бурячок Іван Мартинович (справжнє прізвище — Боряк, псевдоніми: І. Буруля, Невір, Нев; 1877—1936) — український художник театру, графік. Ілюстрував дитячі оповідання М. Коцюбинського, народні казки, читанки та ін. — 35, 39, 122.

Бутко Петро (?—?) — український художник, графік. Один із авторів художнього оформлення читанки М. Рудинського «Ясні зорі» (Полтава, 1918). — 119.

Бутник Іван Данилович (1881—1927) — український художник. Працював у галузі книжкової графіки. В ілюстраціях інтерпретував надбання українського книжкового мистецтва, зокрема мотиви рослинного візерунка. Серед творів — ілюстрації до читанки М. Рудинського «Ясні зорі» (1918). — 119.

Бутник Степан Данилович (1874—1952) — український художник, графік. Найзначніша частина спадщини — книжкові ілюстрації, зокрема до читанки М. Рудинського «Ясні зорі» (1918). Ілюстрації С. Бутника до дитячих книжок сповнені гумору, глибокого знання життя і звичаїв українського народу, розраховані на дитяче сприйняття. — 119.

Геркен-Русова Наталія Леонівна (криптонім Н. Г.; 1897—1989) — українська художниця театру та кіно, графік, майстриня декоративно-ужиткового мистецтва, теоретик і пропагандист українського професійного театру. Серед оформлених Н. Геркен-Русовою дитячих книг — «Снігова королева» Г.-К. Андерсена (1918). — 90.

Голмс Джордж Август (*англ.* George Augustus Holmes; 1822—1911) — англійський художник. Репродукцію картини Гольмса «Can't you talk?» («Ти не можеш говорити?», 1875) під назвою «Дитина і собака» розміщено у «Читанці» Т. Лубенця (1922). — 123.

Дворак Франц (1862—1927) — угорський художник. Репродукцію картини Ф. Дворака під назвою «Вава» розміщено у «Читанці» Т. Лубенця (1922). — 123.

Деба-Понсан Едуард Бернар (*фр.* Edouard Bernard Deba-Ponsan; 1847—1913) — французький художник. Репродукцію картини Е. Деба-Понсана під назвою «Жінка з дитиною» розміщено в «Читанці» Т. Лубенця (1922). — 123.

Діберт Василь (1892—1981) — український художник, графік. Автор обкладинки до видання творів М. Коцюбинського (1918). — 59.

Дюрер Альбрехт (*нім.* Albrecht Dürer; 1471—1528) — німецький художник, графік. Репродукцію малюнка А. Дюрера «Королик» під назвою «Трусик» розміщено в «Читанці» Т. Лубенця (1922). — 123.

Жук Михайло Іванович (псевдонім О. Мігулес; 1882—1964) — український живописець, графік, педагог, письменник. Ілюстрував дитячі книжки у першій третині ХХ ст. — 120.

Їжакевич Іван Сидорович (1864—1962) — український художник, письменник. Репродукції картин І. Їжакевича під назвами «З гринджолятами», «Рідкий гостинець» розміщено в «Читанці» Т. Лубенця (1922). — 123.

Кирнарський Марко Абрамович (1893—1942) — український художник-графік єврейського походження, учень Г. Нарбута. У 1920—1923 рр. працював у Києві. Йому одному з перших вдалося створити обкладинки, на яких декоративні елементи не тільки прикрашали книгу, але й передавали її зміст («Перша вязочка бубличків»). — 72.

Копистинський Теофіл Дорофійович (1844—1916) — український художник, реставратор. Ілюстрував журнал для дітей «Дзвінок». Створив ілюстрації до твору І. Франка «Лис Микита». — 22.

Кульчицька Олена Львівна (1877—1967) — український графік, маляр. Оформлення Олени Кульчицької увійшли до золотого фонду української книжкової ілюстрації («Слово о полку Ігоревім», «Тіні забутих предків», «Лис Микита» та ін.). Вона була піонером мистецького оздоблення дитячої книжки на західноукраїнських землях. — 69.

Лапін Петро (1887—1937) — український художник, ілюстратор дитячих книг («Колобок», «Сірко», «Вовк, Собака і Кіт» та ін.). — 54—56, 63, 65.

Лихотинський Сергій Іванович (1890—?) — український художник. Жив і працював у Києві. Репродукцію картини С. Лихотинського під назвою «Повідь» розміщено в «Читанці» Т. Лубенця (1922). — 123.

Магалевський Юрій Олександрович (1876—1935) — український художник, громадський діяч. Автор ілюстрацій до книжок «Українські народні казки», «Ярина» та ін. «Українського видавництва» (Катеринослав — Кам'янець — Лейпциг — Відень), оповідання Д. Маміна-Сибіряка «Поганий день Василя Івановича». — 106.

Манастирський Антін Іванович (1878—1969) — український художник. Ілюстрував книги видавництва «Світ дитини» (Львів). Йому належать ілюстрації до народних українських казок, до роману Д. Дефо «Робінзон Крузо» й творів О. Пушкіна, І. Тургенева. Ілюстрації А. Манастирського відзначаються тонким розумінням літературного тексту, чистою і ясною мовою художніх образів. — 75.

Михайлів Юхим Спиридонович (1885—1935) — український художник-символіст, поет, мистецтвознавець, педагог. Дитячі книги ілюстрував на початку 1910-х рр. (видання Б. Грінченка «Два Морози», «Дурень думкою багатіє» та ін.). — 41, 43—46, 50.

Неприцький-Грановський Олександр Анастасійович (псевдоніми: Олександр Непричук, Олександр Авратинський; 1887—1976) — український учений, поет, художник, громадсько-політичний діяч. На початку ХХ ст. ілюстрував видання для дітей («Ялинка» М. Коцюбинського, «Олеся» Б. Грінченка, часопис для дітей «Молода Україна» О. Пчілки). — 35—37.

Падалка Іван Іванович (1897—1938) — український художник, педагог. Учень О. Сластіона. Ілюстратор книги «Упертий цап» Д. Маміна-Сибіряка (1917), а також «Кобзаря» Т. Шевченка, «Енеїди» І. Котляревського та ін. — 86, 103.

Павлович Юрій (Георгій) Юрійович (1874—1947) — український учений-етнограф, художник. На початку ХХ ст. ілюстрував дитячі книжки («Кривенька качечка», «Солом'яний бичок», «Кобзарик», «Співаничок»). — 40, 123.

Панькевич Юліан Якович (1863—1933) — український художник, літератор, громадський діяч. Ілюстрував книги для дітей авторів В. Гнатюка, В. Щурата, А. Крушельницького. — 58.

Пимоненко Микола Корнелійович (1862—1912) — український художник. Репродукції картин М. Пимоненка під назвами «Брід», «Доїть корову», «Діти з гусьми», «Дівчина з відром», «На річці» розміщено в «Читанці» Т. Лубенця (1922). — 123.

Писемський Олексій Олександрович (1859—1913) — російський художник. Репродукцію картини О. Писемського під назвою «Влітку» розміщено в «Читанці» Т. Лубенця (1922). — 123.

Платонов Харитон Платонович (1842—1907) — російський художник. Працював у Києві. Репродукції картин О. Писемського «На річці» та «Дівчина з дитиною» розміщено в «Читанці» Т. Лубенця (1922). — 123.

Погрібняк Микола Степанович (1885—1965) — український художник. Як митець книжкової графіки, М. Погрібняк працював переважно над українською дитячою книжкою, оформлював дешеві книжечки для народного читання, майже всі видання письменників-просвітян, які виходили в Катеринославі (нині Дніпропетровськ) упродовж 1916—1920 рр. Серед них — казка І. Франка «Коваль Бассім» (1918), твори Олени Пчілки (орнаментальні малюнки-заставки до книжки «Байки для сім'ї і школи. 1918» виконав М. Погрібняк, ілюстрував книжку О. Сластіон), переклади з чеської Ольги та Михайла Кривинюків «Чеських оповідань для дітей» (1918), перекази народних казок І. Труби «Дурень із ступою» (1917), «Пан Коцький»

(1917), «Як гриби збирались воювати з жуками» (1917 — написана спільно з М. Кузьменком), у тому числі упорядковану ним читанку «Стежка додому» у 3-х частинах (1917—1918; 1924), серію народних казок про звірів (близько 20 найменувань; 1920), які упорядкував П. Єфремов (В. Юноша), «Народні казки» І. Рудченка (1917), альбом для розмальовування «Малюйте, діти!» (1918), збірник дитячих пісень «Барвінок» (1920) та ін. — 53, 105, 106.

Рожанківський Павло Степанович (?—?) — російський художник, брат Федора Рожанківського. Один із авторів художнього оформлення читанки М. Рудинського «Ясні зорі» (Полтава, 1918). — 119.

Рожанківський Федір Степанович (псевдонім Rojan; 1891—1970) — російський художник, ілюстратор. Від 1918 р. мешкав у Полтаві, співпрацював із Педагогічним бюро Полтавської губернської народної освіти. Один із авторів художнього оформлення читанки М. Рудинського «Ясні зорі» (Полтава, 1918). У 1920-х емігрував до Франції, у 1941 — до США. Один із найвідоміших у світі ілюстраторів дитячих книг. — 119.

Ромберг Борис Федорович (?—1935) — російський художник. У 1918 р. проживав у Полтаві. Один із авторів художнього оформлення читанки М. Рудинського «Ясні зорі» (Полтава, 1918). — 119.

Сластіон (Сластьон) Опанас Георгійович (1855—1933) — український художник, етнограф, педагог. Один із перших ілюстраторів «Кобзаря» Т. Шевченка. Дитячі книги ілюстрував на поч. ХХ ст. — 36, 37, 77.

Старицька Варвара (уроджена Савич; ?—?) — українська художниця-декоратор, дружина Юрія Михайловича Старицького. — 120.

Судомора Охрім Іванович (1889—1968) — український художник-графік. Із 1913 р. працював у книжковій графіці як ілюстратор дитячих книг переважно для київських (пізніше віденських і празьких) видавництв «Час», «Дніпросоюз», «Дзвін», «Вернигора»; оформлював численні дитячі казки («Прибадашка», «Війна грибів та губ з жуками» та ін.). З 1924 р. працював у харківських і київських видавництвах «Шлях Освіти», «Радянське Село», «Радянська Школа», дитячих журналах «Жовтень» і «Піонерія». — 62, 74, 120.

Трутовський Костянтин Олександрович (1826—1893) — український художник. Ілюстрував Твори Т. Шевченка, М. Гоголя, Марка Вовчка. Репродукцію картини К. Трутовського під назвою «Перелякались» розміщено в «Читанці» Т. Лубенця (1922). — 123.

Федоренко Антон Якович (1887—1937) — український художник. Один із авторів художнього оформлення читанки М. Рудинського «Ясні зорі» (Полтава, 1918). — 119.

Холодний Петро Іванович (1876—1930) — український державний, громадський діяч, член Української Центральної Ради, міністр народної освіти Української Народної Республіки, художник. Малюнки П. Холодного використано в художньому оформленні читанки О. Стешенко «Рідні колоски» (1918). — 120.

Чумак Ничипір Васильович (1892—1938) — український просвітянин, бандурист, художник, поет. Проілюстрував казку Митруся (Д. Солов'я) «Переполох» (Полтава, 1918). — 52, 64.

Шевченко Тарас Григорович (1814—1861) — український поет, художник. Малюнки Т. Шевченка використано в художньому оформленні читанки О. Стешенко «Рідні колоски» (1918). — 120.

Видавці та друкарі

Вировий Євген Семенович (1889—1945) — культурно-освітній діяч, видавець. Засновник і директор «Українського видавництва» в Катеринославі (1917). Цю працю продовжив у Кам'янці-Подільському (видав тут кілька десятків книг, здебільшого підручників і дитячої літератури), з 1922 р. — у еміграції в Берліні та Празі. — 106.

Беднарський Карло (Кароль) (1848—1911) — український друкар. 33 роки (1878—1911) очолював друкарню «Товариства ім. Шевченка», а з 1892 р. — «Наукового товариства ім. Шевченка» (НТШ), присвятивши себе створенню національної книжки та книговидавничій справі. Співпрацював з І. Франком та М. Грушевським. — 16—18, 22, 25, 27, 29, 31, 33, 79—81.

Захарко Іван (1851—1919) — актор та режисер, фундатор напівпрофесійних українських театрів на Буковині, видавець. У друкарні «Руської ради», яку утримував у Чернівцях, видавав твори української художньої літератури, науково-популярні книжки і брошури. — 28, 38, 82—84

Маркс Адольф Федорович (1838—1904) — російський книговидавець. Засновник видавництва (1869), з 1904 — акціонерного товариства «Товарищество издательского и печатного дела А. Ф. Маркс». — 116.

Оренштайн Яків Саулович (1875—1942?) — український видавець і культурний діяч єврейського походження. засновник і власник видавництв «Галицька накладня» у Коломиї (1903—1915) та «Українська Накладня» в Берліні та Лейпцигу (1918—1932) з філіями у Філадельфії та Катеринославі. Я. Оренштайн видав 238 томів творів українських письменників ХІХ — ХХ ст., атласи, шкільні підручники, дитячі ілюстровані книги. Співпрацював з О. Барвінським, А. Крушельницьким, Б. Лепким, В. Сімовичем. — 92.

Череватенко Іван Якович (1865—1893) — український письменник, меценат. Головна справа життя І. Череватенка — його заповіт у 1000 рублів на українське книговидання. На ці кошти Б. Грінченко заснував видавництво в Чернігові, яке діяло впродовж 1894—1900 рр. і за цей період надрукувало 46 книжок, зокрема видань для дітей, загальним тиражем близько 170 тис. примірників. — 21, 23, 24, 26, 32, 70.

Культурно-освітні організації

Наукове товариство імені Шевченка (акронім: НТШ) утворене в 1873 р. у Львові як Літературне товариство імені Т. Шевченка, у 1892 р. назву змінено на Наукове товариство ім. Т. Шевченка. Особливого розквіту досягло в період головування Михайла Грушевського (1897—1916). У 1920—1930-х рр. зазнавало переслідувань від польської влади, в 1939 р. — ліквідоване радянською владою; відновлене в 1947 р. у Західній Європі та США, де стало відоме як Shevchenko Scientific Society. З 1989 р. організація знову діє на території України.

Педагогічне бюро Полтавського губерньського земства — основний осередок відродження української національної школи й забезпечення її українськими підручниками. Бюро підготувало та надрукувало 39 підручників та навчальних посібників, творів українських письменників для дітей тощо. Педагогічне бюро співпрацювало із 345 шкільними бібліотеками Полтавської губернії, які поширювали українські книги, що прискорювало українізацію шкільництва. Діяло в 1917—1920 рр. — 61, 64, 118, 119.

Руська Бесіда — українська громадсько-культурно-освітня організація на Буковині, заснована 26 січня 1869 р. З ініціативи і під фірмою «Руської Бесіди» з 1885 р. у Чернівцях виходили: найбільша буковинська газета «Буковина» і популярні місячні книжечки для дітей та молоді: «Бібліотека для молодіжи, міщан і селян» (1885—1894; 120 чисел), «Ластівка» (1894—1896), «Читальня» (1911—1914), «Буковинський Православний Календар» (1874—1918), а також окремі книги та підручники (твори Ю. Федьковича, С. Воробкевича, «Ілюстрована Історія Буковини» М. Кордуби тощо). До 1918 р. «Руська Бесіда» видала 270 періодичних і неперіодичних книжкових видань. Заходами «Руської Бесіди» при Чернівецькому університеті в 1875 р. створено кафедру української мови і літератури на філософському факультеті, а в 1899 — кафедру практичного богослов'я та церковнослов'янської мови з українською викладавкою мовою на богословському факультеті. Після 1918 року румунська влада заборонила діяльність читалень, а важливіші завдання «Руської Бесіди» перебравши товариства «Народний Дім» і «Українська Школа» у Чернівцях. Після окупації Буковини радянськими військами в 1940 р. «Руська Бесіда», як і всі інші українські організації, була заборонена. — 1—15, 82.

Руська Рада (Буковина) — громадсько-політична організація, заснована в 1870 р. членами «Руської Бесіди» з метою ознайомлення населення з політичними справами та з підготовкою до сеймових і парламентарних виборів. Мала власну друкарню, де друкувалися як політична література, так і твори українських письменників та переклади українською мовою кращих зразків світової літератури для дітей. Заборонена румунською владою на початку 1923 р.

Руське педагогічне товариство засноване в 1881 у Львові. Одним з провідних напрямів діяльності товариства було видання книг для дітей. Упродовж 1884—1913 рр. видано 190 видань. У 1912 р. було перейменовано на «Українське педагогічне товариство», а в 1926 — «Рідна школа — Українське педагогічне товариство». Існувало до 1939 року (ліквідоване радянською владою). — 18, 22, 29, 78, 79.

Черкаська повітова вчительська спілка — регіональний осередок Всеукраїнської учительської спілки (1906, 1917—1920). У своїй структурі мала видавничий кооператив «Допомога школі», який друкував книги для дітей у серії «Книжки для читання в школі». Діяла в 1918—1920 рр. — 71.

Видавничі організації

«Бистриця» — видавництво, що існувало в Станіславі (нині Івано-Франківськ) у 1920-х рр. Видало серії «Дитячі читанки» та «Бібліотека для української молодіжи», у яких розміщено ілюстровані казки, оповідання тощо. — 109.

«Благотворительное общество издания общепользных и дешевых книг» — перше українське видавництво, офіційно дозволене царською владою. Діяло з 1898 до 1917 р. у Петербурзі. Засновник — М. Федоровський. У різні роки видавництво очолювали Д. Мордовець, О. Русов, П. Стебницький, О. Лотоцький, Г. Голоскевич. У 1902 р. Б. Грінченко передав «Благотворительному обществу...» книги і гроші загальною сумою 1001 рубль для створення товариством окремишнього видавничого фонду ім. І. Череватенка. Товариство книги науково-популярного змісту українською мовою, зокрема і літературу для дітей. Упродовж 1898—1917 рр. вийшло друком близько 180 назв книг накладом понад 1 млн. примірників. — 30, 32, 70.

«Видавництво Б. Грінченка» діяло в Чернігові з 1894 до 1900 року. У 1894 р. на пожертвуванні І. Череватенком 1000 рублів Б. Грінченко почав видавати популярні книжки для народу, а також дитячі книжечки. Першою книгою стало його ж оповідання «Батько та дочка». Деякі зі своїх видань Марія та Борис Грінченки позначали псевдонімом «П. З. Р.», що означало «переказано з російської». Видання для народу були брошурами чи книжками невеликого об'єму в тоненькій кольоровій обкладинці невеликого формату. Їхній наклад коливався від 5 до 10 тис. примірників. Книжки переважно виготовлялись у друкарні Чернігівського губернського правління. За 1894—1900 рр. було видано 46 назв українських книжок загальним накладом понад 170 тис. примірників.

«Вернигора» — видавництво, засноване в 1916 р. у Петрограді (нині — Санкт-Петербург), того ж року переведене до Києва. Від 1917 р. — у складі групи українських видавництв, фінансованих Центральною Радою. Випускало видання освітнього характеру (шкільні підручники та посібники), а також книги зарубіжних письменників, перекладені українською мовою (твори Д. Дефо, Гі де Мопассана). Після поразки українських визвольних змагань переведене до Відня (1921—1923, епізодично від 1939). У 1946—1948 рр. — у Мюнхені. Директор П. Кашинський. Зокрема випустило такі книги для дітей: «Півник і Курочка», «Півень та Лисичка», «Смерть на яблуні» В. Тодосіва, «Рябі вівці» П. Лапина, «Три міхи хитроців» І. Франка, «Вареники», «Лисиця-жалібниця», «Будяк і Васильки» Л. Глібова. — 85.

«Волошки» — видавниче товариство. Діяло у Києві у 1916—1919 рр. Випускало художню літературу для дітей. Серед видань — твори І. Нечуя-Левицького «Попались» (ілюстратор К. Антонович), Д. Мамін-Сибіряка «Сіренька шийка» (переклад С. Титаренка, ілюстрації Ю. Русова), І. Франка «Абу-Каземови капці» (ілюстрації Н. Геркен-Русової), «Казки» (переказала з англійського оригіналу С. Вольська, ілюстрації І. Падалки), «Індуські народні казки» (переказала С. Вольська, ілюстрації І. Падалки) та ін. — 103.

Всеукраїнське Учительське Видавниче Товариство «ВСЕУВИТО» — видавничий кооператив, що діяв у Києві в 1917—1920 рр. Його основним завданням було забезпечення шкільної мережі українськими підручниками. Статутом «ВСЕУВИТО» передбачалось: видавати книжки, журнали, газети та інші друковані твори, виготовляти різне шкільне приладдя, організовувати власні друкарні, майстерні, крамниці тощо, утворювати на користь своїх членів учительські доми, книгозбірні, читальні. — 120, 121.

Всеукраїнське Державне видавництво (Держвидав України, ДВУ) — видавництво при Всеукраїнському Центральному Виконавчому Комітеті (1919—1921) та при Народному комісаріаті освіти УРСР (1921—1930). Діяло у Харкові. — 72—74.

«Дзвін» — видавництво. Діяло в 1917—1920 у Києві. Публікувало твори українських письменників та кращі зразки із зарубіжної літератури. Серед видань — книги серії «Дитяча бібліотека», зокрема «Українські казки І» та «Українська казки ІІ» під редакцією В. Винниченка і Юр. Сірого. — 53.

«Допомога школі» — видавничий кооператив Черкаської повітової вчительської спілки. Видавав серію «Книжки для читання в школі» (1920). — 71.

«Друкарь» — видавниче товариство. Засноване в 1916 р. у Петрограді (нині — Санкт-Петербург), а в 1917 переведене до Києва разом із друкарнею та книгарнею. За період своєї діяльності Товариство випустило твори українських класиків, праці з літературознавства і мовознавства, словники, шкільні підручники, художні листівки, книги для дітей тощо. Видання «Друкаря» мали прекрасне художнє оформлення завдяки майстерності художників Г. Нарбути та Л. Лозовського. Директором Товариства був П. Балицький — відомий історик, мистецтвознавець, професор Київського художнього інституту, головним редактором — П. Зайцев — громадський діяч, літературознавець. Припинило своє існування в 1924 р. — 123.

«Зірка» — видавниче товариство. Діяло в Полтаві в 1918—1919 рр. під керівництвом Панаса Мирного. Спеціалізувалося на випуску літератури для дітей, п'єс для шкільної сцени, творів зарубіжних авторів у перекладі українською мовою. У видавництві вийшли книжки: «Українські народні казки» (упорядники — Іван та Панас Рудченки), «Батькове свято» І. Петрика, п'єси «Сирітка» Л. Кущинської, «Царівна-Полуничка» П. Соловйова (віршований переклад Панаса Мирного), «Сірий ведмідь Ваб», «Віннепегський вовк», «Спрингфільдська лисиця» Е. Сетон-Томпсона та ін. Усі видання редагував Панас Мирний. — 107.

«Книгозбірня» — видавнича спілка. Діяла в 1918—1919 рр. у Києві під керівництвом Я. Самоненка. Друкавала кращі твори української та світової літератури в українському перекладі. Серед виданих творів казки для дітей «Дарунок дітям» К. Макушинського та О. Вайлда, «Швець Копитко і Селех Квак» К. Макушинського у серії «Дуже чудні казки» та ін. — 94, 96.

«Криниця» — кооперативне видавниче товариство. Діяло в 1911—1920 рр. у Києві, потім увійшло до складу видавничої секції Вукоопспілки. Спочатку видавало переважно художню (твори С. Васильченка, М. Левицького, Н. Романович-Ткаченко та ін.), а пізніше й науково-популярну та навчальну літературу, а також ноти, листівки тощо. Випускало серії «Народна бібліотека», «Театральна бібліотека», «Шкільна бібліотека», «Світова бібліотека». Перевидало низку творів І. Карпенка-Карого, Г. Квітки-Основ'яненка, І. Котляревського, П. Куліша, Марка Вовчка, І. Нечуя-Левицького, І. Франка, Т. Шевченка, праці М. Драгоманова. У 1914 р. надрукувало «Кобзар» Т. Шевченка, в 1917—1918 рр. — 5-томне зібрання творів М. Коцюбинського. Публікувало книги для дітей, українські переклади творів Г.-К. Андерсена, Дж. Лондона, М. Метерлінка, Г. де Мопассана, А. Франса. — 51, 59, 65, 86, 90.

Маркс А. Ф., Издательство — видавництво, засноване Адольфом Федоровичем Марксом у Санкт-Петербурзі в 1869 р. За заповітом власника, після його смерті в 1904 р. перетворене на акціонерне товариство «Товарищество издательского и печатного дела А. Ф. Маркс». Видавало різноманітні літературу, зокрема книги для дітей. Припинило діяльність у 1917 р. — 116.

«Нашим дітям» — українське видавництво, що діяло в Петербурзі з 1913 р. Видавало серію «Мальовані казки»: «Бідний цапа» (16 малюнків), «Цап та Баран» (14 малюнків), «Пан Коцький» (16 малюнків), «Рукавичка. Заяць і Лев. Лисичка і Рак» (16 малюнків), «Ріпка» (17 малюнків), «Солом'яний Бичок» (14 малюнків), «Кривенька Качечка» (14 малюнків), «Коза-Дереза» (16 малюнків), «Собака і півень» (14 малюнків), «Горобець і Билина» (14 малюнків), «Червона Хусточка» (14 малюнків), «Хобіаси» (18 малюнків), «Цапенята-Брузенята» (14 малюнків), «Івасик-Телесик» (14 малюнків), «Кобзарик» Т. Шевченка (14 малюнків), «Життя Т. Шевченка» (10 малюнків), «Колядничок» (з малюнками та нотами). Видання ілюструвались В. Карриком і Г. Павловичем. — 40.

Полтавська спілка споживчих товариств (ПССТ) заснована в 1915 р. До культурно-просвітніх функцій спілки входило видавництво книг, брошур. Упродовж 1915—1919 рр. книготорговельне підприємство Полтавської спілки споживчих товариств надрукувало 35 книг українською мовою, зокрема видань для дітей. — 52.

«Рух» — кооперативне видавництво, засноване в 1917 р. у м. Вовчанську на Харківщині й перенесене в грудні 1921 р. до Харкова. Видавало здебільшого твори українських письменників у серіях, призначених для масового поширення: «Бібліотечка української літератури для селянських і робітничих книгозбірень», «Ілюстрована бібліотека для дітей», «Франківська бібліотека» і «Театральна бібліотека». У 1933 р. видавництво було ліквідоване разом із широко розгалуженою книготорговельною мережею по містах і селах України. — 102.

«Світ Дитини» — львівське видавництво, створене на власні кошти педагогом, видавцем, редактором, журналістом і громадським діячем Михайлом Миколайовичем Тараньком (1887—1950). Перший спеціалізований дитячий видавничий осередок на території Західної України, що найдовше (1919—1939) протримався на книговидавничому ринку. Залучення до співпраці з видавництвом найкращих педагогічних сил та літературно-культурних діячів, головно наддністрянських і представників української еміграції, формувало загальноукраїнський характер видавничого репертуару, сприяло вирішенню цілого комплексу національно-культурологічних завдань: збагачення літературної скарбниці якісними творами для дітей, поширення української дитячої книжки, розвиток книговидавничої справи, допомога шкільництву. — 75, 112, 113.

«Селянська каса» — кооперативна кредитна спілка, заснована в Чернівцях у 1903 р. Голова — професор Чернівецького університету Степан Смаль-Стоцький (1859—1938). У 1912 р. «Селянська каса»

об'єднувала 174 кооперативи. Поряд з кредитними, спілка проводила й інвестиційні операції, зокрема, фінансувала видання дитячої літератури. — 38.

«Сіяч» — видавництво, що працювало в Черкасах у 1917—1920 рр., з червня 1918 р. мало філію в Києві. Видавало книги українських класиків, підручники та посібники для початкової школи, а також дитячу літературу. — 49.

«Союз» — видавництво, засноване Харківським Кредитовим Союзом Кооперативів (ХКСК) у лютому 1918 р. Ліквідовано радянською владою в березні 1920 р. Діяльність видавництва — зразок короткого, але бурхливого ренесансу українського книговидання: за два роки вийшло з друку 106 книг і брошур, 82 із них — у шести серіях: «Культурно-історична бібліотека» (за ред. Д. Багалія) — 13 видань, «Соціально-економічна бібліотека» (за ред. Й. Трахтенберга) — 7, «Сільськогосподарська бібліотека» (за ред. О. Челінцева) — 26, «Природничо-історична бібліотека» (за ред. В. Талієва) — 9, «Шкільна та позашкільна бібліотека» (за ред. Д. Панадіаді) — 26, «Технічна» — 1. — 67.

Українське Видавництво в Катеринославі засноване Є. Вировим у 1917 р. У 1919 перенесене до Відня, згодом діяло у Лейпцігу, Берліні й Празі. Видало (до 1925) близько 50 книг, переважно для дітей і юнацтва. З-поміж видань: твори А. Кащенко «На руїнах Січі», «Над Кодацьким порогом», «Славні побратими», «З Дніпра на Дунай», А. Чайківського «Козацька помста (З часів панщини)», Д. Маміна-Сибіряка «Пригоди статечної миші», Д. Дорошенка «З минулого Катеринославщини», «Оповідання про Ірландію», «Закарпатські українці (про Угорську Русь та її долю)», підручники Я. Якуша «Географія України», Вуліха «Короткий курс геометрії та збірника геометричних задач. Для вищих початкових і інших шкіл», М. Федоріва «Матеріали до математичної термінології» та ін. — 105.

«Українська книжка» — видавниче товариство з центром у Львові. Засноване в 1917 р. з метою видання творів красного письменства та наукової, популярної, шкільної і дитячої літератури, часописів і художніх творів. Членами товариства були А. Крушельницький, М. Крушельницька, Т. Михайлівський, Т. Свобода, В. Кассіян, О. Кульчицька, А. Гапак, Н. Кісілевський, М. Навроцький, М. Свобода. Видавництво друкувало твори за такими напрямками: світова й українська література, збірні видання письменників, твори для дітей та школи, енциклопедії, політичні твори; було видано 63 твори для дітей. Це, в основному, ілюстровані народні казки, байки, легенди, перекази і оповідання. — 58, 69.

«Українська Накладня» — видавництво Якова Оренштайна з 1903 р. — у Коломиї, з 1918 до початку 1930-х рр. — у Берліні та Лейпцигу. Видавало універсальну бібліотеку під назвою «Загальна Бібліотека» (до 1933 р. — 238 видань: 113 у Коломиї та 125 у Берліні та Лейпцигу), твори українських класиків і сучасних письменників та серії «Бібліотека українських і чужих романів»; шкільні підручники, географічні карти, дитячі ілюстровані книги. — 57, 66, 68, 88, 95, 101, 104.

«Український Учитель» — перше в Наддніпрянській Україні видавництво педагогічної літератури. Створене в 1906 р. у Полтаві за участю Г. Шерстюка (голова видавничого товариства), Панаса Мирного, М. Дмитрієва та Г. Маркевича. Основне завдання — видання підручників для українських шкіл. Першою книжкою видавництва була «Коротка українська граматика» Г. Шерстюка (Ч. 1, Полтава, 1907). Упродовж двох років функціонування видавництва в Полтаві було видрукувано 9 назв книжок. Серед них — підручники «Граматка» С. Черкасенка (1907), «Арифметика, або Щотниця для українських шкіл» О. Кониського (1907), науково-популярні видання «Про людське тіло» В. Корольова (1908), «Про небо: Популярна астрономія. Ч. 1» С. Черкасенка (1907), а також низка казок. З 1908 р. «Український учитель» працював у Києві, у зв'язку з переїздом сюди Г. Шерстюка. У київський період (1908—1912) видавництво зосередилось на публікації книг для самоосвіти українського населення та на виданні дитячої художньої літератури. У цей час побачили світ понад 40 назв, серед яких — «Про небо», «Діткам. Казки й вірші», «Як вродилася пісня. Казка», «Убогий жид. Казка», «Граматка (Букварець)» С. Черкасенка, брошури М. Загірньої «Який був лад в Афінській державі», Д. Дорошенка «Білоруси і їх національне відродження», Ю. Сірого «Дивні рослини» та «Світова подорож краплини води», вірші Т. Шевченка, оповідання М. Коцюбинського, байки Л. Глібова, перекладна література для дітей («Пустун Розбишаченко» З. Топеліуса в перекладі Б. Грінченка, «Казки. Книжка І.» братів Грімм у перекладі Г. Шерстюка). — 34—37, 39.

«Українська школа» — видавництво в Києві в 1917—1918 рр. Засновники: С. Русова, С. Черкасенко, Ю. Сірий, Я. Чепіга. Видавало підручники для української школи («Задачник для початкових народних шкіл» Я. Чепіги (1917), «Граматка до науки читання й письма» С. Черкасенка (1918) та ін.) та серію видань для дітей «Книжки для колективного читання (з малюнками)». З 1919 р. — перенесене до Відня разом з видавництвом «Дзвін». Діяло до 1922 р. — 97—99, 122.

Українсько-Руська Видавнича Спілка (з 1922 р. — Українська Видавнича Спілка) — акціонерне товариство, засноване в 1899 р. у Львові з ініціативи М. Грушевського (він був і головним директором) для видання творів українських письменників, перекладних творів світової літератури і популярно-наукових книг. Головні редактори — І. Франко та В. Гнатюк. До 1917 р. видано понад 300 книг у двох серіях — белетристики і популярно-наукової літератури, зокрема творів для дітей (твори В. Винниченка, М. Коцюбинського, О. Кобилянської, Л. Мартовича, В. Стефаника, М. Черемшини, І. Франка, І. Нечуя-Левицького, Марка Вовчка, Б. Лепкого; переклади з В. Шекспіра, Г. Байрона, Г. Гайне, К. Гамсуна, Г. Гауптмана, Е. Золя, Ґ. де Мопасана, Л. Толстого, Ф. Достоевського та ін.). Під час Першої світової війни припинило діяльність. У 1922 р. діяльність видавництва відновлено в Львові. Діяло до 1932 р. — 81.

Харківський Кредитовий Союз Кооперативів (ХКСК, інша назва — Союзбанк) — кредитне кооперативне товариство. Діяло в Харкові в 1918—1920 рр. Голова правління — Д. Гасенко, члени правління В. Рубінський (керівник видавничого відділу, тобто директор видавництва), П. Шніпко, фактичний керівник культурно-освітнього відділу С. Зарудний. ХКСК здійснював політику підтримки української культури, зокрема книговидання, заснувавши видавництво «Союз». — 67.

«Час» — одне з перших акціонерних видавничих товариств в Україні, що видавало брошури та книжки українською мовою. Засноване в 1908 р. У 1917 р. у Києві ним було відкрито першу українську друкарню. У репертуарі «Часу» були історичні повісті, романи, оповідання; мемуари, біографії видатних українських діячів культури й політики; наукова література; шкільні підручники; дитячі книжки; агітаційні брошури; аркушева продукція (листівки, портрети); календарі та власна періодика. Товариство здійснювало видавничу та книготорговельну справу як на теренах України, так і поза її межами. Припинило діяльність у 1930-х рр. — 87, 91.

Періодичні видання для дітей

«*Бібліотека для молодіжі*» — щомісячний літературно-художній дитячий журнал. Рік заснування — 1885. З 1890 чи 1891 до 1894 р. називався «Ілюстрована бібліотека для молодіжі, селян і міщанства». Видавався товариством «Руська Бесіда» в Чернівцях. Редактор журналу — Омелян Попович. Видавався щомісячно і мав формат невеликої книжечки. Упродовж 1894—1896 рр. видання виходило під назвою «Ластівка. Бібліотека для молодіжі, селян і міщанства» і вже не було періодичним. Упродовж 1911—1914 рр. «Руською Бесідою» було відновлено проект у повному обсязі, як місячник. Видання цього періоду називалося «Читальня». Редагувалося — О. Поповичем, Т. Бриндзаном, М. Кордубою.

Головною причиною заснування «Бібліотеки» було прагнення заохотити молодь до читання (тоді під словом *молодь*, «*молодіж*» малися на увазі діти середнього й старшого шкільного віку). Видавці розуміли, що просвіту треба починати від наймолодших громадян, і саме їм адресувало свої видання з нехитрими назвами («Чоловік і сили природи», «Оповідане пані Крапельки», «Що таке історія», «Не в багатстві щасте», «Руский край і нарід», «Кава», «Дещо з фізики», «Премудрий Соломон» тощо). Спочатку це були короткі нариси («статийки») і вірші, згодом і розлогі науково-популярні статті. Щоб зробити видання більш народними за змістом, «Руська Бесіда» наступного року після заснування серії дала заклик на збирання фольклору. Читачам пропонувалося присилати збірники народних пісень, казок, приказок, прислів'їв, загадок.

Випущено понад 130 чисел журналу.

У виданні, як правило, розміщували поезії, оповідання, казки українських літераторів, зокрема Юрія Федьковича, Сидора Воробкевича, Євгенії Ярошинської, Степана Коваліва, Бориса Грінченка, Михайла Коцюбинського та ін. Постійною дописувачкою «Бібліотеки» була Леся Українка, а окремі її твори були вперше опубліковані саме в цьому виданні, зокрема «Лелія» (1891, № 2, стор. 18—23; № 3, стор. 34—40), «Тішся, дитино, поки ще маленька» (1891, № 3, стор. 33; у «Бібліотеці» вірш був опублікований під назвою «До руской дитини»). У виданні друкувалось також багато популярно-освітніх статей, окремі з яких писав сам О. Попович. Майже кожен номер журналу містив рубрику «Дещо для діточок», у котрій друкувались казки, байки, загадки і відгадки на них, фокуси та цікаві задачі. — 1—15.

«Дзвінок» — ілюстрований художньо-педагогічний журнал для дітей і молоді. Виходив у 1890—1914 рр. у Львові двічі на місяць. Мав підзаголовок «Письмо ілюстроване для дітей і молодіжці». Друкувався за етимологічним, а з 1893 р. — фонетичним правописом. У 1890—1892 рр. виходив за редакцією О. Барвінського та В. Шухевича. З 1893 р. стає органом Руського (з 1912 р. — Українського) педагогічного товариства, що підпорядковувалося Науковому товариству ім. Т. Шевченка. Його редакторами в наступні роки були В. Шухевич, В. Білецький, К. Паньківський, М. Пачовський, К. Малицька, І. Гаврилук, Катря Гриневичева, Д. Лукіянович, А. Алиськевич, І. Крип'якевич та ін. У «Запросинах до передплати» журналу редакція ставила за мету розвивати «дух молоді нашої не тільки шкільної, але й у тієї, що з різних причин приневолена без науки дождати лучшої долі».

Упродовж чверті століття «Дзвінок» був чільним центром творення української дитячої літератури; він сприяв розумовому, моральному та естетичному розвитку своїх читачів, збагачуючи їх знаннями про минуле й сучасне власного та інших народів, прищеплюючи їм патріотичні почуття й любов до рідного слова. Навколо журналу об'єдналися кращі творчі сили з усіх земель України. Тут друкувалися оповідання, вірші й казки І. Нечуя-Левицького («Вітрогон»), М. Коцюбинського («Маленький грішник», «Харитя», «Ялинка»; віршем «Наша хатка», що з'явився у «Дзвінку», дебютував М. Коцюбинський у літературі), Ганни Барвінок, Л. Глібова, П. Грабовського, Катрі Гриневичевої, Б. Грінченка, Дніпрової Чайки, Н. Кобринської, О. Кониського, М. Костомарова, А. Кримського, Б. Лепкого, Марка Вовчка, Олени Пчілки, Лесі Українки, М. Старицького, І. Франка, Г. Хоткевича, М. Черемшини, Т. Шевченка, Є. Ярошинської та ін.

Журнал широко знайомив дитячу аудиторію з найкращими зразками світової літератури і фольклору — народними казками багатьох країн і авторськими казками Г.-К. Андерсена, В. Гауфа, братів Грімм, Ш. Перро, Л. Толстого, з «Тисяча і однієї ночі», «Декамерона» Дж. Боккаччо, байками Езопа, І. Крилова, Ж. Лафонтена, Г.-Е. Лессінга, творами М. Гоголя, Е. Золя, М. Лермонтова, Д. Маміна-Сибіряка, А. Міцкевича, Дж. Свіфта, І. Тургенева, А. Чехова у перекладах І. Франка, А. Кримського та ін.

Журнал розповідав про життєвий і творчий шлях визначних діячів української літератури, культури й науки, висвітлював діяльність таких відомих історичних постатей, як князі Ярослав Мудрий і Данило Галицький, гетьмани Б. Хмельницький, П. Сагайдачний, П. Дорошенко, митрополит П. Могила та ін. У

численних наукових статтях давалися відомості з літератури, історії, етнографії, географії, природознавства тощо, зокрема О. Макарушка робив огляди літератури різних періодів від давнини до XIX ст., а М. Коцюбинський, Б. Грінченко, Дніпрова Чайка вперше виступили в жанрах науково-популярного нарису для дітей та юнацтва і нарисів-казки. На сторінках часопису вміщувалися загадки, акровірші, зокрема Л. Глібова, шаради, головоломки, «забавки наукові», «задачі буквові» і «задачі рахункові» тощо, спрямовані на розвиток у дитини кмітливості й винахідливості. — 16—18.

«Колосья» — художньо-літературний ілюстрований журнал для єврейських дітей, що ставив за мету формування національної ідентичності серед єврейської молоді. Видавався російською мовою в Одесі в 1913—1918 рр. Головний редактор — Наум Осипович.

Завдання журналу: ознайомлення єврейських дітей з життям рідного народу та його історією, з життям великої родини людства, з життям навколишнього світу. Журнал виходив щомісяця, книгами формату 17x24 см, до 100 сторінок у кожній. Програма журналу була такою: 1) твори художньої літератури: повісті, оповідання, вірші; 2) історичні нариси, минуле і сьогодення єврейського народу, біографії єврейських вчених, історичних діячів, письменників і художників; 3) наукові огляди, подорожі, хроніка подій, відкриттів і винаходів; 4) суміш: завдання, шаради, ребуси, наукові розваги та ін.

Структура журналу відповідала його програмі й залишалася незмінною від першого до останнього номера з єдиним винятком: у 1914 р. було започатковано додаток для дітей молодшого віку. Авторами журналу були єврейські письменники Менделе-Мойхер-Сфорім, Шолом-Алейхем, І.-Л. Перец, Х.-Н. Бялік, С. Фруг та інші, які писали як на івриті та ідиші, так і російською мовою. Фактичний видавець і редактор журналу Н. Осипович постійно поміщав на його сторінках свої твори єврейської тематики, орієнтовані на дитячу аудиторію.

У кожному номері журналу публікувалися повісті, оповідання, казки іноземних авторів: В. Ірвінга, Р. Кіплінга, Р. Тагора, З. Топеліуса та ін. У 1913 р., відразу ж після виходу в світ у Варшаві, на сторінках журналу з'явилася повість Януша Корчака «Слава».

Журнал виходив із численними ілюстраціями художників С. Кишиневського, А. Кобцева, І. Маліка, М. Соломонова, Н. Лівшиця, С. Гольдмана. — 20.

«Молода Україна» — дитячий журнал, що виходив у Києві впродовж 1908—1912 рр. та в 1914 р. з ініціативи і за редакцією відомої літературної та громадської діячки Олени Пчілки (О. Драгоманової-Косач).

Зміст журналу складали переважно літературні твори, а також науково-популярні статті, матеріали під постійними рубриками «Загадки», «Сміховинки», «Задачі, ребуси, шаради», покликані розвивати ерудицію та розважати читачів. Основну площу займали проза малих форм (оповідання, казки) та поезія. До улюблених у середовищі малечі належав розділ «Світознання», в якому використовувалися знання з географії, хімії, арифметики, фізики. Його, як правило, комплектувала сама Олена Пчілка, водночас пишучи для цієї рубрики цікаві тексти.

У журналі публікувалися твори Лесі Українки, Б. Грінченка, М. Старицького, О. Олеся, С. Руданського. Особливим культом у «Молодій Україні» було оточено ім'я та творчість Тараса Шевченка. Та основними дописувачами «Молодої України» були літератори з молодого покоління, зокрема Грицько Григоренко, Л. Старицька-Черняхівська, С. Черкасенко, Н. Кибальчич, С. Васильченко, А. Кащенко, О. Романова, В. О'Коннор-Вілінська, Л. Волошка, М. Рильський та інші. Журнал не обмежувався лише творами української літератури. Рубрику літературних перекладів заповнили твори М. Гоголя, О. Пушкіна, Г.-К. Андерсена, Л. Толстого, О. Вайлда, Дж. Свіфта, Ч. Дікенса, А. Доде, Р. Кіплінга, В. Гюґо та ін. Це були вершини світової літератури для дітей, старанно відібрані для перекладу та вміло передані засобами української літературної мови, що є переважно заслугою самої Олени Пчілки, яка виконувала такі переклади.

У часописі особлива увага приділялась художньому оформленню творів (малюнки О. Сластіона, А. Лазарчука, О. Неприцького, Ф. Литвиненка та ін.), а також картинам природи, фотографіям, завдяки чому зміст творів для юного читача був більш доступним, захопливим.

Поліграфічне оформлення й тиражування здійснювалося в друкарні 1-ї Київської друкарської спілки (вул. Трьохсвятительська, 5). Вийшло 64 числа часопису. — 19.

Видавничі серії

Бібліотека «Молодість» — серія книг для дітей при видавництві «Вік» (1895—1918), яку заснували Борис і Марія Грінченки. З-поміж видань серії: «Казки. Кн. Перша» Г.-К. Андерсена, «Пригоди Тома Соєра» М. Твена, «Старшини у Вільбайській школі» Р. Талбота, «Дядькова Томова хатина» Г. Бічер-Стоу (усі у перекладі М. Загірньої), «Пригоди Гека Фінна» М. Твена (пер. Н. Грінчеківна), «Серце. Книга про дітей» Де Амічиса (пер. Б. та М. Грінченки), «Байки. З малюнками», «Чудова дівчина та інші оповідання», «Сонце сходить... та інші вірші», «Книга казок віршом», «Розум та почування у живої тварі. З малюнками», «Серед крижаного моря. З малюнками» Б. Грінченка, «Дитячі оповідання» Н. Кибальчич. — 50, 89, 100.

Видання Б. Грінченка друкувалися у Чернігові впродовж 1894—1900 рр. у видавництві, заснованому Б. Грінченком на кошти І. Череватенка. За цей період надрукувало 46 книжок, зокрема видань для дітей, загальним тиражем близько 170 тис. примірників. З-поміж дитячих видань — твори Б. Грінченка «Батько та дочка», «Робінзон», «Байки», М. Коцюбинського «Харитя», М. Загірньої «Казка про перлове намисто», «Чередник та дівчина», «Давня пригода», Є. Гребінки «Приказки», Ю. Федьковича «Побратим», збірники «Вірна пара та інше», «Веселий оповідач», «Колоски» та ін. — 21, 23, 24, 26, 41—46.

«Діточа Бібліотека» — серія львівського видавництва «Світ дитини». Упродовж 1919—1939 рр. видано 231 книгу 95 авторів, зокрема: «Зоряний хлопчина (з 16 образками)» О. Уайльда, «Максим і Марко (з 95 образками)», «Нечемне вороня (з 48 образками)», «Веселі оповідання, з 60 образками.» В. Буша, «Пригоди Вовка-Неситого (з 54 образками)» О. Білоусенка, «Чорнокнижник із Чорногори (з 70 образками)», «Червона Шапочка (з 6 образками і нотами)», «Гостина св. Миколая» Я. Вільшенка, «Вільгельм Тель, іст. оповідане, перероблене з Ф. Шилера (з 13 образками У. Баура)», «Пригоди Лиса-Микити, з ілюстраціями» А. Лотоцького, «Пригоди Горобчика, з 8 образками» О. Маковея, «Пригоди барона Мінхгавзена, на українську мову перелицював Я. Вільшенко, з образками найліпших німецьких малярів», «Казки 1001 ночі: Про Алядина і чарівну ліхтарню, з образками». — 75, 112, 113.

«Діточа бібліотека» (1908—1914) — проект, організований видавництвом «Руська Школа» (спільно з «Селянською Касою») у Чернівцях. Серія редагувалася учителем Лесем Киселицею. Друкувалася в друкарні товариства «Руська Рада» в Чернівцях. Розповсюдження цієї серії було розраховане на знижки для «оптових» закупівель: кожну десяту брошуру читач отримував задарма. У «Діточій бібліотеці» друкувалися казки, оповідання, вірші, короткі повісті, а також календарі для дітей. — 76.

«Бібліотека для молодіжи» — серія видавництва «Світ Дитини», що спеціалізувалася на виданні українською мовою кращих зразків світової літератури для дітей. У серії побачили світ зокрема такі видання: Бернент Ф.Г. Малий лорд (переклад з англійського, з ілюстраціями А. Жмуда), Евальд К. Казки Матери-Природи (переклад з данського, з ілюстраціями), Бічер-Стоу Гаріет. Хатина дядька Тома (переклад з англійського, з ілюстраціями), Верн Жіль. П'ятьнайцятьлітній Капітан (переклад з французького, з ілюстраціями Г. Доре), Томпзон Е. С. Бінго та інші оповідання з життя звірів, з ілюстраціями самого автора (переклад з англійського оригіналу).

Книжки для колективного читання (з малюнками) — серія видань для дітей видавництва «Українська школа» під орудою С. Русової, Ю. Сірого, Я. Чепіги і С. Черкасенка. У серії побачили світ твори Т. Бордуляка («Дай, Боже, здоровля корові»), Ю. Русова («Земноводні тварини», «Про плазунів», «Як здобувають нафту»), Ю. Сірого («Світова мандрівка краплини води. Вид. 2-ге», «Дивовижні рослини. Вид. 2-ге», «Про горобця, славного молодця. Вид. 2-ге»), І. Франка («Малий Мирон», «Грицева шкільна наука»), С. Черкасенка («Маленький горбань», «Гараськів Великдень», «Воронько», «Безпритульні»), А. Чехова («Білолобий» у пер. Ю. Русова), Т. Шевченка («Тарасова ніч. Іван Підкова. Гамалія»).

«Нашим найменшим» — серія дитячих книг видавництва «Українська книжка». Виходила в 1917—1922 рр. під керівництвом Антіна Крушельницького. До серії входили, здебільшого, народні казки, байки, переказані для наймолодшого читача. Ілюструвала серію Олена Кульчицька. Всього надруковано 25 випусків: 1. «Дурень і його жінка жаба-панна». 2. «Богатий Марко». 3. «Лисиця і вівця». 4. «Котик і півник». 5. «Два брати. Грішник». 6. «Цар Лев». 7. «Повінь». 8. «Господар і вуж. Сом, рак і ворона. Вюн і щука. Лисиця і рак». 9. «Пімста звірів». 10. «Сорока і когут». 11. «Про морського царя й його дочок». 12. «Песинський, рабинський, сухинський і золотокудрії сини цариці». 13. «Про бідного парубка й царівну». 14. «Вовк і козенята».

15. «Кому трудніше працювати». 16. «Три брати і Бог». 17. «Дідова дочка». 18. «Про Марусю козацьку дочку». 19. «Про богатиря Сухоборозденка Івана і Настасю прекрасну». 20. «Очаківська біда». 21. «Лисичка-сестричка». 22. «Як журавель учив лисичку літати». 23. «Крепак і чорт». 24. «Коза-Дереза». 25. «Лисичка-сваха». — 69.

«Репертуар «Діточого театру» — підсерія «Діточої Бібліотека» видавництва «Світ дитини». Упродовж 1919—1939 рр. видано 85 п'єс для дітей, зокрема: «Лісова казка, сценка на 1 дію для дівочого театру (з нотами)» М. Ваврисевича, «Дарунки Русалок, сценічна фантазія для дітей у двох діях» Г. Товпліс, «Коник Стрибунець, сценічна картина на 1 дію», «Віфлеємська Зоря, український вертеп на 3 дії (з 2 інтермедіями)» Я. Вільшенка, «Іменини Влодка, комедійка на 3 дії», «Стріча в лісі, сценічна картина в 1 дії» Л. Верховинки, «Бунт ляльок, сценічна картина на 3 дії» К. Лукашевич, «Чарівний Камінець, сценічна картина на 3 дії», «Русалка-Жаба, великодна п'єса-казка у 2 діях» В. Короліва-Старого. — 75, 112, 113.

Юнацька секція видавництва «Вернигора» — видавнича серія книг зарубіжних письменників у перекладі українською мовою. З-поміж видань серії: «Пригоди Робізна Крузо» В.-Н. Gausseron (пер. В. Отамановський. Ч. 1, 2), «Звіробійник» Ф. Купера, «В Джунглях» Р. Кіплінга, «Подорож навколо землі у 80 день» Ж. Верна. — 85.